

SYSTEM

Prawa Karnego Procesowego

Redaktor Naczelny
Piotr Hofmański

KOSZTY PROCESU W SPRAWACH KARNYCH

Redakcja naukowa
Monika Klejnowska

XVIII

Wolters Kluwer

SYSTEM

Prawa Karnego Procesowego

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

SYSTEM

Prawa Karnego Procesowego

Redaktor Naczelny
Piotr Hofmański

Członkowie Rady Programowej

prof. dr hab. Andrzej Bulsiewicz

dr hab. Wojciech Cieślak

prof. dr hab. Wiesław Daszkiewicz

prof. dr hab. Tomasz Grzegorzczuk

prof. dr hab. Jerzy Kasprzak

dr hab. Monika Klejnowska

prof. dr hab. Piotr Kruszyński

prof. dr hab. Cezary Kulesza

dr hab. Zbigniew Kwiatkowski

prof. dr hab. Kazimierz Marszał

dr hab. Ireneusz Nowikowski

prof. dr hab. Lech Paprzycki

prof. dr hab. Feliks Prusak

prof. dr hab. Jerzy Skorupka

prof. dr hab. Stanisław Stachowiak

prof. dr hab. Ryszard A. Stefański

prof. dr hab. Janusz Tylman

prof. dr hab. Stanisław Waltoś

prof. dr hab. Paweł Wiliński

sędzia SN Stanisław Zabłocki

prof. dr hab. Kazimierz Zgryzek

Tom I.	ZAGADNIENIA OGÓLNE Piotr Hofmański
Tom II.	PROCES KARNY – ROZWIĄZANIA MODELOWE W UJĘCIU PRAWNOPORÓWNAWCZYM Piotr Kruszyński
Tom III.	ZASADY PROCESU KARNEGO Paweł Wiliński
Tom IV.	DOPUSZCZALNOŚĆ PROCESU Maria Jeż-Ludwichowska Arkadiusz Lach
Tom V.	SĄDY I INNE ORGANY POSTĘPOWANIA KARNEGO Zbigniew Kwiatkowski
Tom VI.	STRONY I INNI UCZESTNICY POSTĘPOWANIA KARNEGO Cezary Kulesza
Tom VII.	CZYNNOŚCI PROCESOWE Ireneusz Nowikowski
Tom VIII.	DOWODY Jerzy Skorupka
Tom IX.	ŚRODKI PRZYMUSU Tomasz Grzegorzczak
Tom X.	POSTĘPOWANIE PRZYGOTOWAWCZE Ryszard A. Stefański

**Tom XI. POSTĘPOWANIE PRZED SĄDEM
PIERWSZEJ INSTANCJI**
Kazimierz Zgryzek

Tom XII. POSTĘPOWANIE ODWOŁAWCZE
Sławomir Steinborn
Krzysztof Woźniewski

**Tom XIII. NADZWYCZAJNE ŚRODKI
ZASKARŻENIA I ŚRODKI
POZAPROCESOWE**
Stanisław Zabłocki

Tom XIV. TRYBY SZCZEGÓLNE
Feliks Prusak

**Tom XV. POZAKODEKSOWE
POSTĘPOWANIA SZCZEGÓLNE**
Tomasz Grzegorzczak

**Tom XVI. POSTĘPOWANIA
PO UPRAWOMOCNIENIU SIĘ
ORZECZENIA**
Andrzej Światłowski

**Tom XVII. OBRÓT PRAWNY Z ZAGRANICĄ
I POSTĘPOWANIA
PRZED TRYBUNAŁAMI
MIĘDZYNARODOWYMI**
Lech Paprzycki
Małgorzata Wąsek-Wiaderek

**Tom XVIII. KOSZTY PROCESU
W SPRAWACH KARNYCH**
Monika Klejnowska

KOSZTY PROCESU W SPRAWACH KARNYCH

Redakcja naukowa
Monika Klejnowska

Autorzy:

Beata Bachurska, Agata Bidas
Paweł Czarnecki, Hanna Gajewska-Kraczkowska
Damian Gil, Anna Grochowska, Łukasz Jagiełłowicz
Monika Klejnowska, Magdalena Komar-Zabłocka
Łukasz Łuczak, Arita Masłowska, Krzysztof Nowicki
Kacper Oleksy, Maria Rogacka-Rzewnicka
Marcin Warchoń, Łukasz Wiśniewski
Jakub Znamierowski

XVIII

Poszczególne rozdziały tomu XVIII napisali:

Beata Bachurska	rozdział 4 pkt 4.2, rozdział 5 pkt 5.1, 5.2
Agata Bidas	rozdział 19 pkt 19.2
Paweł Czarnecki	rozdział 18 pkt 18.8
Hanna Gajewska-Kraczkowska	rozdział 19 pkt 19.5.1
Damian Gil	rozdział 5 pkt 5.3, rozdział 7 pkt 7.3, rozdział 13
Anna Grochowska	rozdział 19 pkt 19.5.2
Łukasz Jagiełłowicz	rozdział 19 pkt 19.1
Monika Klejnowska	rozdział 1, 2, rozdział 7 pkt 7.4, 7.6, rozdział 8–12, 15–17, rozdział 18 pkt 18.1, 18.2, 18.4–18.7
Magdalena Komar-Zabłocka	rozdział 4 pkt 4.1, rozdział 18 pkt 18.3
Łukasz Łuczak	rozdział 3 pkt 3.2, rozdział 4 pkt 4.3, rozdział 6 pkt 6.1, 6.2, rozdział 7 pkt 7.2.1
Arita Masłowska	rozdział 6 pkt 6.3, rozdział 7 pkt 7.2.2, 7.2.3, rozdział 14
Krzysztof Nowicki	rozdział 3 pkt 3.1, rozdział 7 pkt 7.1, 7.5
Kacper Oleksy	rozdział 19 pkt 19.3
Maria Rogacka-Rzewnicka	rozdział 19 pkt 19.3
Marcin Warchoł	rozdział 19 pkt 19.4
Łukasz Wiśniewski	rozdział 19 pkt 19.2
Jakub Znamierowski	rozdział 19 pkt 19.5.2

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	19
Wprowadzenie	37
ROZDZIAŁ 1. Odpłatność w sprawach karnych – uwagi wprowadzające	51
1.1. Odpłatność jako reguła w sprawach karnych	53
1.2. Cele i funkcje kosztów procesu	59
1.3. Historia i geneza kosztów procesu w sprawach karnych	62
1.4. Konstytucyjne i międzynarodowe aspekty kosztów procesu karnego	78
1.5. Koszty a zasady procesu karnego	87
1.6. Podmiotowe i przedmiotowe aspekty zakresu odpłatności w sprawach karnych ...	95
1.6.1. Reguły odpłatności	95
1.6.2. Podmiotowy zakres odpłatności	96
1.6.2.1. Podział kosztów procesu między uczestników procesu	96
1.6.2.2. Koszty procesu a Skarb Państwa i inne podmioty niebędące stronami procesu	99
1.6.3. Przedmiotowy zakres odpłatności	102
1.7. Nowe tendencje rozwojowe dotyczące kosztów procesu karnego	106
1.7.1. Dążenie do redukcji kosztów w procesie karnym	106
1.7.2. Planowanie kosztów w procesie karnym	108
1.7.3. Koszty procesu karnego a konsensualizm i kompensacja	108
1.7.4. Koszty procesu karnego a nowe technologie	133
1.8. Charakter regulacji prawnej dotyczącej kosztów procesu karnego	134
1.9. Patologiczne zjawiska związane z kosztami procesu karnego	135
ROZDZIAŁ 2. Pojęcie i klasyfikacja kosztów procesu karnego	137
2.1. Zróżnicowane ujęcie kosztów w postępowaniu karnym	138
2.1.1. Szerokie ujęcie kosztów związanych z postępowaniem karnym	138
2.1.2. Koszty ogólne a koszty procesu	139
2.1.3. Pojęcie kosztów procesu w ścisłym znaczeniu	141
2.2. Normatywny podział kosztów	142
ROZDZIAŁ 3. Koszty sądowe w procesie karnym	158
3.1. Opłaty w sprawach karnych	161
3.1.1. Pojęcie i funkcje opłat w procesie karnym	161
3.1.2. Rodzaje opłat w procesie karnym	162
3.1.3. Opłaty w sprawach karnych a realizacja prawa do sądu	175

3.1.4.	Oplaty związane z wydaniem określonego rozstrzygnięcia	177
3.1.4.1.	Istota opłat związanych z wydaniem określonego rozstrzygnięcia	177
3.1.4.2.	Określenie orzeczonej opłaty związanej z wydaniem określonego rozstrzygnięcia	179
3.1.4.3.	Ogólne reguły dotyczące wymierzania opłat związanych z wydaniem określonego rozstrzygnięcia	182
3.1.4.4.	Oplaty wymierzone w orzeczeniu kończącym postępowanie przez sąd pierwszej instancji	185
3.1.4.5.	Oplaty wymierzone w orzeczeniu kończącym zwyczajne postępowanie odwoławcze	193
3.1.4.6.	Wymierzanie opłat w orzeczeniu kończącym postępowanie w wyniku wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia . . .	197
3.1.5.	Oplaty niezwiązane z wydaniem orzeczenia	200
3.1.5.1.	Charakter prawny opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia	200
3.1.5.2.	Tryb postępowania w przedmiocie uiszczenia opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia	201
3.1.5.3.	Procesowe konsekwencje braku opłaty lub uiszczenia po terminie opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia	202
3.1.5.4.	Rodzaje i wysokość opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia uiszczanych na podstawie ustawy o opłatach w sprawach karnych	206
3.1.5.5.	Opłata w sprawie o kasację	213
3.1.5.6.	Opłata od skargi na wyrok sądu odwoławczego	220
3.1.5.7.	Opłata uiszczana tytułem zryczałtowanej równowartości wydatków w sprawach z oskarżenia prywatnego oraz z oskarżenia posiłkowego subsydiarnego	222
3.1.5.8.	Oplaty kancelaryjne	224
3.1.6.	Zwolnienie z opłat w orzeczeniu kończącym postępowanie oraz z opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia	228
3.1.7.	Rozłożenie na raty i umorzenie opłat orzekanych w rozstrzygnięciu kończącym postępowanie oraz opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia	231
3.1.8.	Środki zaskarżenia w przedmiocie opłat orzekanych w rozstrzygnięciu kończącym postępowanie oraz opłat niezwiązanych z wydaniem orzeczenia	233
3.1.9.	Przedawnienie praw związanych z opłatami	237
3.2.	Wydatki Skarbu Państwa w ramach procesu karnego	239
3.2.1.	Wydatki Skarbu Państwa w systematyce kosztów procesu	239
3.2.2.	Ponoszenie wydatków Skarbu Państwa	240
3.2.3.	Rodzaje sposobów obliczania wydatków Skarbu Państwa	251
3.2.4.	Charakterystyka poszczególnych wydatków Skarbu Państwa	255
3.2.4.1.	Wydatki z tytułu doręczeń wezwań i innych pism	255
3.2.4.2.	Wydatki związane z przejazdami z powodu czynności postępowania	256

3.2.4.3.	Wydatki z racji sprowadzenia i przewozu oskarżonego, świadków oraz biegłych	261
3.2.4.4.	Wydatki dotyczące oględzin, badań, a także przesyłek i przechowywania zajętych przedmiotów oraz ich sprzedaży	263
3.2.4.5.	Wydatki z tytułu ogłoszeń w prasie, radiu i telewizji	265
3.2.4.6.	Wydatki z tytułu wykonania orzeczenia wskazane w art. 618 § 1 pkt 6 k.p.k.	266
3.2.4.7.	Należności świadków, biegłych, tłumaczy i specjalistów	267
3.2.4.8.	Koszty postępowania mediacyjnego	325
3.2.4.9.	Koszty obserwacji psychiatrycznej oskarżonego	327
3.2.4.10.	Koszty zarządu przymusowego	332
3.2.4.11.	Opłaty za informacje z rejestru skazanych	334
3.2.4.12.	Nieopłacona przez strony pomoc prawna z urzędu	335
3.2.4.13.	Ryczałt kuratora sądowego	343
3.2.4.14.	Koszty w postępowaniu w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych	344
3.2.4.15.	Inne wydatki Skarbu Państwa	350
ROZDZIAŁ 4. Uzasadnione wydatki stron w procesie karnym		354
4.1.	Pojęcie i istota uzasadnionych wydatków stron	355
4.1.1.	Wydatki stron na tle kodeksów postępowania karnego z 1928 r. i 1969 r.	355
4.1.2.	Uzasadnione wydatki ponoszone przez strony w postępowaniu karnym w kodeksie postępowania karnego z 1997 r.	360
4.2.	Wydatki stron związane z przebiegiem procesu karnego	370
4.3.	Wydatki z tytułu pomocy prawnej w sprawach karnych	383
ROZDZIAŁ 5. Zwolnienie od kosztów sądowych w procesie karnym		396
5.1.	Zasady zwolnienia od kosztów	397
5.2.	Zwolnienie od wyłożenia kosztów w procesie karnym	397
5.2.1.	Podstawa prawna zwolnienia	397
5.2.2.	Zakres podmiotowy zwolnienia	398
5.2.3.	Zakres przedmiotowy zwolnienia	398
5.2.4.	Tryb zwolnienia od wyłożenia kosztów	402
5.2.4.1.	Wniosek o zwolnienie	402
5.2.4.2.	Przesłanka zwolnienia	403
5.2.4.3.	Ciężar dowodu wykazania sytuacji materialnej osoby obowiązanej do wyłożenia kosztów	411
5.2.4.4.	Decyzja w przedmiocie zwolnienia od wyłożenia kosztów sądowych	415
5.3.	Zwolnienie od zapłaty kosztów w procesie karnym	416
5.3.1.	Geneza i istota zwolnienia od zapłaty kosztów w sprawach karnych	416
5.3.2.	Zakres zwolnienia od zapłaty kosztów w procesie karnym	419
5.3.3.	Sytuacja materialna osoby zobowiązanej do zapłaty kosztów w procesie karnym	422
5.3.4.	Względy słuszności	426
5.3.5.	Decyzja sądu w przedmiocie zwolnienia od kosztów w procesie karnym	430

ROZDZIAŁ 6. Odpłatność z tytułu pomocy prawnej w procesie karnym	434
6.1. Wydatki ponoszone przez strony z tytułu ustanowienia pełnomocnika lub obrońcy w procesie karnym	435
6.2. Koszty pełnomocnika i obrońcy z urzędu w procesie karnym	463
6.3. Obliczanie należnego wynagrodzenia adwokatowi i radcy prawnemu w sprawach karnych	490
6.3.1. Istota i podstawy obliczania wynagrodzenia z tytułu pomocy prawnej	490
6.3.2. Obliczanie wysokości wynagrodzenia za pomoc prawną z wyboru	493
6.3.3. Obliczanie wysokości wynagrodzenia za pomoc prawną z urzędu	511
6.3.4. Zasady obliczania wynagrodzenia adwokatowi i radcy prawnemu w sprawach karnych w świetle przepisów przejściowych	519
ROZDZIAŁ 7. Ponoszenie kosztów procesu karnego	521
7.1. Decyzja w przedmiocie ponoszenia kosztów procesu karnego	523
7.1.1. Koszty ustalane w orzeczeniu kończącym postępowanie	523
7.1.1.1. Podmiot uprawniony do ustalenia kosztów procesu	523
7.1.1.2. Forma orzeczenia ustalającego koszty procesu	525
7.1.1.3. Podmioty zobowiązane do ponoszenia kosztów	530
7.1.1.4. Określenie zakresu przedmiotowego ponoszonych kosztów	531
7.1.1.5. Rozstrzygnięcie o poszczególnych rodzajach kosztów procesu karnego	534
7.1.1.5.1. Ogólne uwagi dotyczące rozstrzygnięcia o poszczególnych elementach kosztów procesu karnego	534
7.1.1.5.2. Rozstrzygnięcie o kosztach sądowych	535
7.1.1.5.2.1. Rozstrzygnięcie o opłatach	535
7.1.1.5.2.2. Rozstrzygnięcie o wydatkach Skarbu Państwa	536
7.1.1.5.3. Rozstrzygnięcie o wydatkach stron	543
7.1.2. Orzeczenie uzupełniające w przedmiocie kosztów procesu karnego	544
7.2. Koszty procesu karnego w sprawach publicznoskargowych	550
7.2.1. Koszty postępowania przygotowawczego	550
7.2.2. Ponoszenie kosztów przez uczestników postępowania sądowego w zależności od sposobu rozstrzygnięcia	578
7.2.2.1. Strona bierna	578
7.2.2.1.1. Zasądzenie kosztów przy skazaniu oskarżonego	578
7.2.2.1.2. Zasądzenie kosztów od oskarżonego przy warunkowym umorzeniu postępowania	594
7.2.2.1.3. Wyjątkowe obciążenie kosztami oskarżonego	595
7.2.2.2. Strona czynna	600
7.2.3. Koszty procesu karnego ponoszone przez Skarb Państwa	606
7.2.3.1. Uniewinnienie oskarżonego i umorzenie postępowania	606
7.2.3.2. Koszty obciążające Skarb Państwa w razie zwolnienia oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych	624
7.3. Koszty procesu karnego w sprawach prywatnoskargowych	625
7.3.1. Zryczałtowana równowartość wydatków w sprawach prywatnoskargowych a koszty procesu karnego	625

7.3.2.	Obciążenie kosztami w wyroku skazującym w sprawach prywatnoskargowych	631
7.3.3.	Obciążenie kosztami w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania w sprawach prywatnoskargowych	640
7.4.	Koszty kontroli procesowej w sprawach karnych	646
7.4.1.	Koszty procesu za postępowanie odwoławcze	646
7.4.2.	Koszty procesu za postępowanie nadzwyczajnoskargowe	672
7.5.	Zasady słuszności przy obciążaniu kosztami procesu karnego	696
7.5.1.	Istota zasad słuszności	696
7.5.2.	Rodzaj orzeczenia, w którym stosuje się zasady słuszności	697
7.5.3.	Przesłanki zastosowania zasad słuszności	698
7.5.4.	Ograniczenia stosowania zasad słuszności w sprawach z oskarżenia prywatnego i w sprawach prowadzonych w wyniku wniesienia aktu oskarżenia przez oskarżyciela posiłkowego subsydiarnego (samoistnego) ...	705
7.5.5.	Zasady słuszności a możliwość solidarnego obciążenia kosztami procesu	706
7.5.6.	Zasady słuszności w przypadku zwolnienia jednego ze zobowiązanych podmiotów od ponoszenia kosztów lub częściowego obciążenia kosztami	708
7.5.7.	Zasady słuszności a opłaty wymierzone w związku z wydaniem określonego rozstrzygnięcia	711
7.5.8.	Zasady słuszności w postępowaniu odwoławczym	712
7.5.9.	Zasady słuszności w postępowaniach nadzwyczajnoskargowych	718
7.5.10.	Zasady słuszności a koszty orzeczone w postępowaniu przygotowawczym	719
7.6.	Zabezpieczenie wykonania orzeczenia o kosztach sądowych	720
 ROZDZIAŁ 8. Zaskarżalność rozstrzygnięć w przedmiocie kosztów procesu karnego		 726
8.1.	Forma rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego podlegająca kontroli procesowej	728
8.2.	Podstawy kwestionowania oraz tryby zwyczajnej kontroli rozstrzygnięć o kosztach procesu karnego	732
8.3.	Zagadnienie prawne do Sądu Najwyższego na tle kosztów procesu karnego ...	777
8.4.	Kwestia prawomocności rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego	778
8.5.	Problem dopuszczalności zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego w trybie nadzwyczajnoskargowym	786
8.6.	Kontrola konstytucyjna oraz kontrola sprawowana przez organy międzynarodowe i unijne a rozstrzygnięcie o kosztach procesu karnego	796
8.7.	Kontrola rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego a zakaz <i>reformationis in peius</i>	802
 ROZDZIAŁ 9. Koszty postępowań następczych po uprawomocnieniu się orzeczenia z działu XII k.p.k.		 815
9.1.	Koszty podjęcia postępowania warunkowo umorzonego	815
9.2.	Koszty postępowania o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie	816

9.3. Koszty postępowania ułaskawieniowego	822
9.4. Koszty procesu karnego, w którym orzeka się karę łączną	823
ROZDZIAŁ 10. Dodatkowe koszty postępowania jako kara porządkowa z art. 289 k.p.k. w procesie karnym	825
10.1. Charakter prawny dodatkowych kosztów postępowania z art. 289 k.p.k.	825
10.2. Zakres podmiotowy art. 289 k.p.k.	827
10.3. Zakres przedmiotowy art. 289 k.p.k.	827
10.4. Przesłanka obciążenia dodatkowymi kosztami postępowania	828
10.5. Tryb obciążenia dodatkowymi kosztami postępowania	831
ROZDZIAŁ 11. Koszty postępowań w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych	834
11.1. Koszty w ramach współpracy z państwami obcymi w obszarze międzynarodowym i Unii Europejskiej	835
11.1.1. Podstawy prawne kosztów w sprawach karnych w ramach współpracy międzynarodowej i unijnej	835
11.1.2. Ogólne zasady rozliczania kosztów w ramach współpracy karnej z państwami obcymi	835
11.1.3. Specyfika kosztów w ramach współpracy międzynarodowej wynikająca z umów zawartych między państwami	842
11.1.4. Specyfika kosztów współpracy karnej w ramach Unii Europejskiej	844
11.2. Koszty w ramach współpracy z trybunałami karnymi	867
ROZDZIAŁ 12. Koszty w postępowaniu karnym w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych	879
12.1. Zakres regulacji dotyczący kosztów w postępowaniu karnym w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych	879
12.2. Osobliwości dotyczące kosztów przed sądami wojskowymi	880
12.2.1. Ustawowe niepobieranie kosztów sądowych	880
12.2.2. Ustawowe nieobciążanie kosztami dodatkowymi	885
12.2.3. Koszty adwokackie i radcowskie przed sądami wojskowymi	885
ROZDZIAŁ 13. Przedawnienie prawa do ściągnięcia kosztów procesu karnego ...	887
13.1. Charakter prawny przedawnienia kosztów	887
13.2. Zakres przedawnienia prawa do ściągnięcia kosztów procesu karnego	888
13.3. Rozpoczęcie i bieg terminu przedawnienia	889
ROZDZIAŁ 14. Egzekucja kosztów procesu karnego	896
14.1. Podstawa egzekucji kosztów procesu	896
14.2. Egzekucja kosztów sądowych	897
14.2.1. Rodzaje kosztów podlegających egzekucji	897
14.2.2. Tryb egzekucji	899
14.2.2.1. Wezwanie do uiszczenia kosztów	899
14.2.2.2. Rozłożenie kosztów na raty	901
14.2.2.3. Umorzenie kosztów	903
14.2.2.4. Egzekucja komornicza kosztów sądowych	904

14.3. Egzekucja wydatków stron	906
14.3.1. Podstawy prawne egzekucji	906
14.3.2. Przebieg egzekucji komorniczej	907
ROZDZIAŁ 15. Koszty w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania karnego	908
15.1. Podstawa prawna kosztów w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania karnego	909
15.2. Charakter prawny i wysokość opłaty od skargi	909
15.3. Tryb uiszczenia opłaty	910
15.3.1. Opłata jako wymóg formalny skargi	910
15.3.2. Możliwość zwolnienia od opłaty	912
15.4. Rozstrzygnięcie w przedmiocie skargi a zwrot opłaty	914
15.5. Kwestia innych kosztów w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania karnego	915
ROZDZIAŁ 16. Koszty postępowania karnego wykonawczego	918
16.1. Podstawa prawna kosztów postępowania karnego wykonawczego	919
16.2. Koszty postępowania karnego wykonawczego a koszty procesu karnego	925
16.3. Rodzaje kosztów w postępowaniu karnym wykonawczym	927
16.3.1. Klasyfikacja kosztów postępowania wykonawczego	927
16.3.2. Opłaty od wniosków o wszczynanie postępowań incydentalnych	928
16.3.3. Wydatki związane z postępowaniami incydentalnymi toczącymi się w postępowaniu wykonawczym	929
16.3.3.1. Charakterystyka wydatków postępowań incydentalnych w postępowaniu karnym wykonawczym	929
16.3.3.2. Koszty reprezentacji przez adwokata lub radcę prawnego w postępowaniu karnym wykonawczym	933
16.3.3.3. Zasady rozstrzygania o kosztach postępowania karnego wykonawczego i tryb zaskarżenia takiego rozstrzygnięcia	935
16.3.4. Inne wydatki związane z wykonywaniem orzeczeń	936
16.3.4.1. Otwarty katalog pozostałych wydatków związanych z wykonywaniem orzeczeń	936
16.3.4.2. Charakterystyka wybranych innych wydatków związanych z wykonywaniem orzeczeń	937
16.3.4.2.1. Koszty utrzymania skazanego w zakładzie karnym	937
16.3.4.2.2. Koszty opieki medycznej skazanego	937
16.3.4.2.3. Koszty wyrządzenia przez skazanego z jego winy szkody w mieniu zakładu karnego	943
16.3.4.2.4. Koszty doprowadzenia skazanego na karę pozbawienia wolności w przypadku niestawienia się do jej odbycia	946
16.3.4.2.5. Ryczałt należny kuratorowi społecznemu lub stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji, której powierzono sprawowanie dozoru (art. 175a k.k.w.)	947

16.3.4.2.6. Wydatki związane z orzeczonym przypadkiem przedmiotów	949
16.3.4.2.7. Wydatki z tytułu ogłoszeń w prasie, radiu i telewizji	950
16.3.4.2.8. Wydatki związane z ubezpieczeniem skazanych ...	951
16.4. Koszty postępowania karnego wykonawczego a resocjalizacja	954

ROZDZIAŁ 17. Koszty w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz organami międzynarodowymi rozpoznającymi skargę w związku z rozstrzygnięciem w polskim procesie karnym	956
17.1. Koszty w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym	956
17.2. Koszty sprawy przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka	958
17.3. Koszty postępowania przed Komitetem Praw Człowieka	964
17.4. Koszty procesu przed Trybunałem Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich ...	965

ROZDZIAŁ 18. Koszty innych niż karne wybranych postępowań represyjnych ...	967
18.1. Uwagi wprowadzające	969
18.2. Koszty postępowania karnego skarbowego	970
18.2.1. Podstawa prawna kosztów postępowania karnego skarbowego	970
18.2.2. Osobliwe unormowania dotyczące kosztów w postępowaniu karnoskarbowym	971
18.3. Koszty w postępowaniu w sprawach o wykroczenia	977
18.3.1. Unormowanie kosztów w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w przedmiocie kosztów w sprawach o wykroczenia	977
18.3.2. Zasady wykładania kosztów postępowania oraz kosztów obrońcy lub pełnomocnika	993
18.3.3. Zasady ponoszenia kosztów postępowania w razie skazania, uniewinnienia lub umorzenia postępowania wynikające z art. 119 k.p.w.	996
18.4. Koszty postępowania w przedmiocie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych ...	1014
18.5. Koszty postępowania przed Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej i Trybunałem Stanu	1015
18.6. Koszty w postępowaniu w sprawach nieletnich	1017
18.6.1. Podstawa prawna kosztów w postępowaniu w sprawach nieletnich ...	1017
18.6.2. Rodzaje kosztów w postępowaniu w sprawach nieletnich	1019
18.6.3. Orzekanie o kosztach postępowania w sprawach nieletnich	1026
18.6.3.1. Rodzaje orzeczeń zawierające rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w sprawach nieletnich	1026
18.6.3.2. Podmioty obciążane kosztami w sprawach nieletnich	1026
18.6.3.3. Zakres i wysokość ustalenia kosztów w sprawach nieletnich ...	1028
18.6.3.4. Odstąpienie od obciążenia kosztami postępowania w sprawach nieletnich	1032
18.6.3.5. Koszty postępowania odwoławczego w sprawach nieletnich ...	1034
18.6.4. Koszty postępowania wykonawczego w sprawach nieletnich	1035
18.7. Koszty postępowania lustracyjnego	1036

18.8.	Koszty postępowań dyscyplinarnych	1038
18.8.1.	Zakres problematyki kosztów na tle charakteru prawnego postępowań dyscyplinarnych	1038
18.8.2.	Znaczenie problematyki kosztów postępowań dyscyplinarnych	1040
18.8.3.	Formuła odpowiedniego stosowania przepisów w postępowaniach dyscyplinarnych w doktrynie	1044
18.8.4.	Normatywne ujęcie kosztów postępowań dyscyplinarnych	1047
18.8.4.1.	Rodzaje unormowań postępowań dyscyplinarnych w zakresie kosztów	1047
18.8.4.2.	Postępowania dyscyplinarne bez unormowań prawnych w zakresie kosztów	1049
18.8.4.3.	Postępowania dyscyplinarne z regulacjami prawnymi odsyłającymi do innych aktów normatywnych w zakresie kosztów	1050
18.8.4.4.	Postępowania dyscyplinarne z autonomicznymi regulacjami prawnymi oraz odsyłającymi do odpowiedniego stosowania kodeksu postępowania karnego	1059
18.8.5.	Rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniach dyscyplinarnych	1070
18.8.6.	Sposoby określenia wysokości kosztów w postępowaniach dyscyplinarnych	1072
18.8.7.	Rodzaje kosztów w sprawach dyscyplinarnych	1075
18.8.7.1.	Pojęcie i klasyfikacja kosztów w postępowaniach dyscyplinarnych	1075
18.8.7.2.	Koszty wynagrodzenia członków składów orzekających w sprawach dyscyplinarnych	1083
18.8.7.3.	Koszty przejazdu uczestników postępowań dyscyplinarnych ...	1086
18.8.7.4.	Koszty ustanowienia obrońcy w postępowaniach dyscyplinarnych	1089
18.8.7.5.	Koszty biegłych, ekspertów i tłumaczeń w postępowaniach dyscyplinarnych	1091
18.8.7.6.	Koszty promulgacji orzeczenia dyscyplinarnego	1094
18.8.7.7.	Koszty doręczeń pism, wezwań i orzeczeń w postępowaniach dyscyplinarnych	1095
18.8.8.	Zwolnienie od uiszczenia kosztów dyscyplinarnych	1097
18.8.9.	Zaskarżalność orzeczeń w przedmiocie kosztów postępowań dyscyplinarnych	1100
18.8.10.	Egzekucja i przedawnienie kosztów dyscyplinarnych	1102
18.8.11.	Model kosztów dyscyplinarnych <i>de lege lata</i> i <i>de lege ferenda</i>	1105
ROZDZIAŁ 19. Koszty procesu karnego w wybranych obcych systemach prawnych		1108
19.1.	Europejskie standardy dotyczące kosztów procesu	1110
19.1.1.	Wprowadzenie	1110
19.1.2.	Prawo pierwotne Unii Europejskiej oraz system konwencyjny a koszty procesu karnego	1112
19.1.3.	Prawo pochodne Unii Europejskiej a koszty procesu karnego	1116
19.1.4.	Wnioski	1123

19.2.	Koszty postępowania w niemieckim procesie karnym	1124
19.2.1.	Systemowe aspekty kosztów postępowania karnego	1124
19.2.2.	Kategorie kosztów postępowania karnego	1128
19.2.3.	Koszty związane z udziałem adwokata w postępowaniu karnym	1130
19.2.3.1.	Obrońca i pełnomocnik w niemieckim postępowaniu karnym – zagadnienia ogólne	1130
19.2.3.2.	Koszty obrońcy i pełnomocnika w postępowaniu karnym ...	1132
19.2.4.	Zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu karnym	1133
19.2.5.	Koszty pomocy prawnej pozaprocesowej (<i>Beratungshilfe</i>)	1135
19.2.6.	Problematyka proceduralna orzekania w przedmiocie kosztów postępowania karnego	1135
19.2.7.	Wnioski	1137
19.3.	Koszty postępowania we francuskim procesie karnym	1138
19.3.1.	Systemowe aspekty kosztów postępowania karnego	1138
19.3.1.1.	Ewolucja prawodawstwa dotyczącego kosztów postępowania karnego	1138
19.3.1.2.	Systemowe współczesne rozwiązania w przedmiocie kosztów postępowania karnego	1143
19.3.1.3.	Normatywne źródła regulacji kosztów postępowania karnego	1151
19.3.2.	Kategorie kosztów postępowania karnego	1153
19.3.3.	Koszty adwokackie we francuskim procesie karnym	1160
19.3.4.	Problematyka proceduralna orzekania w przedmiocie kosztów postępowania karnego	1165
19.3.5.	Wnioski	1166
19.4.	Koszty postępowania we włoskim procesie karnym	1167
19.4.1.	Zasady, na których opiera się system kosztów	1167
19.4.2.	Pomoc prawna dla osób niezamożnych i stawki adwokackie	1173
19.4.3.	Wynagrodzenie dla ekspertów i tłumaczy	1176
19.4.4.	Orzekanie o kosztach	1176
19.4.5.	Wnioski	1180
19.5.	Koszty postępowania w państwach systemu <i>common law</i>	1181
19.5.1.	Anglia i Walia	1181
19.5.1.1.	Opłaty sądowe	1181
19.5.1.2.	Koszty pomocy prawnej w Anglii i Walii	1183
19.5.1.3.	Wnioski	1188
19.5.2.	Stany Zjednoczone Ameryki	1189
19.5.2.1.	Systemowe aspekty kosztów postępowania karnego	1189
19.5.2.2.	Kategorie kosztów postępowania karnego	1192
19.5.2.3.	Koszty adwokackie związane z udziałem adwokata w postępowaniu karnym	1193
19.5.2.3.1.	Uwagi wprowadzające	1193
19.5.2.3.2.	Zasady ponoszenia kosztów	1194
19.5.2.3.3.	Koszty obrony z wyboru	1195
19.5.2.3.4.	Koszty obrony świadczonej z urzędu	1196

Spis treści

19.5.2.4. System pomocy prawnej świadczonej na rzecz niezamożnych oskarżonych przez państwo lub organizacje zrzeszające obrońców	1199
19.5.2.5. Problematyka proceduralna orzekania w przedmiocie kosztów postępowania karnego	1201
19.5.2.6. Wnioski	1202
Skorowidz przedmiotowy	1205
Autorzy	1217

WYKAZ SKRÓTÓW

1. AKTY PRAWNE

- CPP – Code de procédure pénale, francuski kodeks postępowania karnego
- dyrektywa 2013/48/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.Urz. UE L 294 z 6.11.2013, s. 1)
- dyrektywa 2016/1919 – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz.Urz. UE L 297 z 4.11.2016, s. 1)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
- GKG – Gerichtskostengesetz, niemiecka ustawa o kosztach sądowych
- k.c. – ustawa z 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2204 ze zm.)
- k.k. z 1969 r. – ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2226 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 652 ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 155 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1904 ze zm.)

Wykaz skrótów

- k.p.k. z 1928 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 marca 1928 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst pierwotny Dz.U. Nr 33, poz. 313 ze zm.)
- k.p.k. tekst jedn. z 1950 r. – ustawa z 19 marca 1928 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz.U. z 1950 r. Nr 40, poz. 364 ze zm.)
- k.p.k. z 1969 r. – ustawa z 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 13, poz. 96 ze zm.)
- KPP UE – Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 475 ze zm.)
- k.w. – ustawa z 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 618 ze zm.)
- MPPOiP – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167, zał.)
- nowelizacja z 10 stycznia 2003 r. – ustawa z 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. Nr 17, poz. 155 ze zm.)
- nowelizacja z 9 maja 2007 r. – ustawa z 9 maja 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 99, poz. 664)
- nowelizacja z 27 września 2013 r. – ustawa z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.)
- nowelizacja z 20 lutego 2015 r. – ustawa z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396)
- nowelizacja z 11 marca 2016 r. – ustawa z 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.)
- nowelizacja z 23 marca 2017 r. – ustawa z 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 768)
- pr.adw. – ustawa z 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2368 ze zm.)
- pr.łow. – ustawa z 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1295 ze zm.)
- pr.prok. – ustawa z 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1767 ze zm.)
- pr.tel. – ustawa z 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1907 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 23 ze zm.)
- p.u.s.w. – ustawa z 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2243 ze zm.)
- p.w.p. – ustawa z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 776)
- Regulamin ETPC – Regulamin Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284/1)

Wykaz skrótów

- regul.prok. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7 kwietnia 2016 r.
– Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1206 ze zm.)
- r.k.p.n. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 13 czerwca 2016 r. w sprawie wysokości i szczegółowych zasad ustalania kosztów postępowania w sprawach nieletnich (Dz.U. poz. 863)
- r.n.p.p. – rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. poz. 167)
- r.o.s.w.b. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2049)
- r.u.s.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. poz. 2316 ze zm.)
- RVG – Gesetz über die Vergütung der Rechtsanwältinnen und Rechtsanwälte, Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, niemiecka ustawa o wynagrodzeniu adwokatów
- r.w.s.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2003 r. w sprawie wysokości i sposobu obliczania wydatków Skarbu Państwa w postępowaniu karnym (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 663)
- r.w.t.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego (Dz.U. Nr 15, poz. 131 ze zm.)
- r.w.u.z.k. – rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz.U. Nr 27, poz. 271 ze zm.)
- StPO – Strafprozessordnung, niemiecki kodeks postępowania karnego
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, s. 47)
- TUE – Traktat o Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 202 z 7.06.2016, s. 13)
- u.i.l. – ustawa z 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 168)
- u.k.s.s.c. – ustawa z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.)
- u.o.p.z. – ustawa z 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 703)

Wykaz skrótów

- u.o.s.k. – ustawa z 23 czerwca 1973 r. o opłatach w sprawach karnych (tekst jedn. Dz.U. z 1983 r. Nr 49, poz. 223 ze zm.)
- u.p.n. – ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 969)
- u.p.nar. – ustawa z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1030)
- u.r.p. – ustawa z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1870 ze zm.)
- u.s.n.p. – ustawa z 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 75)
- ustawa o ABW – ustawa z 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1920 ze zm.)
- ustawa o CBA – ustawa z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1993 ze zm.)
- ustawa o KRK – ustawa z 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 678 ze zm.)
- ustawa o Policji – ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2067 ze zm.)
- ustawa o SG – ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2365 ze zm.)
- ustawa o SN – ustawa z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.)
- ustawa o TS – ustawa z 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 2050)
- ustawa o ŻW – ustawa z 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 430 ze zm.)
- u.t.d. – ustawa z 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2200 ze zm.)
- u.u.n.o. – ustawa z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1987 ze zm.)

2. CZASOPISMA I PUBLIKATORY

- Apel.-W-wa – „Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie”
- AUW PPiA – „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji”
- Biul. PK – „Biuletyn Prawa Karnego”
- Biul. SN – „Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego”
- CzPKiNP – „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”
- Dz.Urz. KGP – Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji
- Dz.Urz. MS – Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości

Wykaz skrótów

EPS	– „Europejskie Prawo Spółek”
GSP	– „Gdańskie Studia Prawnicze”
GSP-Prz.Orz.	– „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa”
KSAG	– „Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej”
KZS	– „Krakowskie Zeszyty Sądowe”
MoP	– „Monitor Prawniczy”
NP	– „Nowe Prawo”
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej i Izby Karnej
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSNPG	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Wydawnictwo Prokuratury Generalnej
OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
OTK-B	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria B
Pal.	– „Palestra”
PiP	– „Państwo i Prawo”
PPK	– „Przegląd Prawa Karnego”
Prok. i Pr.	– „Prokuratura i Prawo”
Prok. i Pr.-wkl.	– „Prokuratura i Prawo – wkładka”
Prz. Polic.	– „Przegląd Policyjny”
Prz. Sejm.	– „Przegląd Sejmowy”
PS	– „Przegląd Sądowy”
PWPM	– „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego”
R.Pr.	– „Radca Prawny”
St. Praw.	– „Studia Prawnicze”
St.Iur.Lubl.	– „Studia Iuridica Lublinensia”
U.S.C.	– United States Code, zbiór prawa federalnego
WPP	– „Wojskowy Przegląd Prawniczy”
ZStW	– „Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft”

3. INNE

ABW	– Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego
AW	– Agencja Wywiadu
CBA	– Centralne Biuro Antykorupcyjne
CBŚP	– Centralne Biuro Śledcze Policji

Wykaz skrótów

ENA	– Europejski Nakaz Aresztowania
END	– Europejski Nakaz Dochodzeniowy
ENO	– Europejski Nakaz Ochrony
ETPC	– Europejski Trybunał Praw Człowieka
MTK	– Międzynarodowy Trybunał Karny
SA	– sąd apelacyjny
SG	– Straż Graniczna
SKW	– Służba Kontrwywiadu Wojskowego
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
SWW	– Służba Wywiadu Wojskowego
TK	– Trybunał Konstytucyjny
ŻW	– Żandarmeria Wojskowa

WYKAZ PODSTAWOWEJ LITERATURY PODAWANEJ WYŁĄCZNIE W ZAPISIE SKRÓCONYM

1. PODRĘCZNIKI

- Artymiak, Rogalski, *Proces. Część ogólna* G. Artymiak, M. Klejnowska, Cz.P. Kłak, M. Rogalski, Z. Sobolewski, K. Sowiński, *Proces karny. Część ogólna*, red. G. Artymiak, M. Rogalski, Z. Sobolewski, Warszawa 2007; red. G. Artymiak, M. Rogalski, Warszawa 2012
- Artymiak, Rogalski, *Proces. Część szczególna* G. Artymiak, M. Klejnowska, Cz.P. Kłak, M. Rogalski, Z. Sobolewski, A. Masłowska, *Proces karny. Część szczególna*, red. G. Artymiak, M. Rogalski, Z. Sobolewski, Warszawa 2007; red. G. Artymiak, M. Rogalski, Warszawa 2012
- Bulsiewicz i inni, *Przebieg* A. Bulsiewicz, M. Jeż-Ludwichowska, D. Kala, D. Osowska, A. Lach, *Przebieg procesu karnego*, Toruń 1996, 2003
- Cieślak, *Podstawowe założenia* M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, Warszawa 1971, 1973, 1984
- Cieślak, *Podstawowe założenia. Dzieła wybrane* M. Cieślak, *Polska procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne*, w: *Dzieła wybrane*, t. II, red. S. Waltoś, Kraków 2011
- Cieślak, *Zarys* M. Cieślak, *Postępowanie karne. Zarys instytucji*, Warszawa 1982
- Daszkiewicz, *Zagadnienia*, t. I W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. I, Bydgoszcz 2000
- Daszkiewicz, *Zagadnienia*, t. II W. Daszkiewicz, *Prawo karne procesowe. Zagadnienia ogólne*, t. II, Bydgoszcz 2001
- Daszkiewicz, Nowak, Stachowiak, *Proces* W. Daszkiewicz, T. Nowak, S. Stachowiak, *Proces karny. Część szczególna*, Poznań 1996
- Gardocka, *Podręcznik* T. Gardocka, *Postępowanie karne. Podręcznik akademicki*
- Glaser, *Polski proces* S. Glaser, *Polski proces karny w zarysie wraz z prawem o ustroju sądów powszechnych*, Kraków 1934

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Grajewski, *Przebieg procesu* J. Grajewski, *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 2001, 2008, 2012
- Grajewski i inni, *Prawo* K. Papke-Olszauskas, S. Steinborn, K. Woźniewski, *Prawo karne procesowe – część ogólna*, red. J. Grajewski, Warszawa 2009, 2011
- Grzegorzcyk, Tylman, *Postępowanie* T. Grzegorzcyk, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 1998, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011, 2014
- Hofmański, Zabłocki, *Elementy metodyki* P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2006, 2011
- Kalinowski, *Polski proces* S. Kalinowski, *Polski proces karny*, Warszawa 1970, 1971
- Kalinowski, *Postępowanie. Zarys części ogólnej* S. Kalinowski, *Postępowanie karne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1963
- Kalinowski, *Postępowanie. Zarys części szczególnej* S. Kalinowski, *Postępowanie karne. Zarys części szczególnej*, Warszawa 1964
- Kmieciak, Skrętowicz, *Proces* R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Kraków–Lublin 1998, Kraków 1999, Warszawa 2002, 2006, 2009
- Kruszyński i inni, *Wykład* B. Bieńkowska, P. Kruszyński, C. Kulesza, P. Piszczek, Sz. Pawelec, *Wykład prawa karnego procesowego*, red. P. Kruszyński, Białystok 1998, 2003, 2012
- Lipczyńska, *Proces*, cz. 1 M. Lipczyńska, *Polski proces karny. Zagadnienia ogólne*, część 1, Warszawa 1971, 1986
- Lipczyńska, *Proces*, cz. 2 M. Lipczyńska, *Polski proces karny. Zagadnienia szczególne*, część 2, Warszawa 1986
- Marszał, *Proces* K. Marszał, *Proces karny*, Katowice 1992, 1995, 1997, 1998
- Marszał, *Zagadnienia* K. Marszał, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2008, 2013
- Marszał, Zagrodnik, *Proces* K. Zgryzek, R. Koper, J. Zagrodnik, K. Marszał, *Proces karny*, red. K. Marszał, J. Zagrodnik, Warszawa 2017
- Marszał i inni, *Przebieg* K. Marszał, S. Stachowiak, K. Sychta, J. Zagrodnik, K. Zgryzek, *Proces karny. Przebieg postępowania*, red. K. Marszał, Katowice 2008, 2012
- Marszał i inni, *Proces* K. Marszał, S. Stachowiak, K. Zgryzek, *Proces karny*, red. K. Marszał, Katowice 2003, 2005, 2008
- Prusak, *Postępowanie* F. Prusak, *Postępowanie karne*, Warszawa 2001
- Schaff, *Proces* L. Schaff, *Proces karny Polski Ludowej. Wykład zasad ogólnych*, Warszawa 1953

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Siewierski, Tylman, Olszewski, *Postępowanie* M. Siewierski, J. Tylman, M. Olszewski, *Postępowanie karne w zarysie*, Warszawa 1971, 1974
- Śliwiński, *Polski proces* S. Śliwiński, *Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne*, Warszawa 1948, 1959, 1961
- Śliwiński, *Proces. Przebieg* S. Śliwiński, *Proces karny. Przebieg procesu i postępowanie wykonawcze*, Warszawa 1948
- Świda, *Postępowanie* Z. Świda, J. Skorupka, R. Ponikowski, W. Posnow, *Postępowanie karne. Część szczególna*, red. Z. Świda, Warszawa 2011, 2013
- Świda, Skorupka, *Postępowanie. Część ogólna* Z. Świda, J. Skorupka, R. Ponikowski, W. Posnow, *Postępowanie karne. Część ogólna*, red. J. Skorupka, Warszawa 2008
- Waltoś, *Proces* S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 1985, 1995, 1996, 2000, 2002, 2003, 2005, 2009, 2016
- Waltoś, Hofmański, *Proces* S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013, 2016

2. KOMENTARZE

- Angerman, Nowotny, Przeworski, *Komentarz* K. Angerman, J. Nowotny, J. Przeworski, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego wraz z dotyczącymi ustawami i rozporządzeniami*, Warszawa 1930
- Boratyńska, Górski, Królikowski, Sakowicz, Warchoń, Ważny, *Kodeks* K.T. Boratyńska, A. Górski, M. Królikowski, A. Sakowicz, M. Warchoń, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015
- Boratyńska, Górski, Sakowicz, Ważny, *Kodeks* K.T. Boratyńska, A. Górski, A. Sakowicz, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2005, 2007, 2012, 2013, 2014
- Gostyński i inni, *Kodeks*, t. I J. Bratoszewski, Z. Gostyński, L. Gardocki, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. Z. Gostyński, t. I, Warszawa 1998, 2003
- Gostyński i inni, *Kodeks*, t. II J. Bratoszewski, Z. Gostyński, L. Gardocki, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. Z. Gostyński, t. II, Warszawa 1998, 2004
- Gostyński i inni, *Kodeks*, t. III J. Bratoszewski, Z. Gostyński, L. Gardocki, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. Z. Gostyński, t. III, Warszawa 1998, 2004
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. I J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, *Komentarz do art. 1–424 K.P.K.*, red. J. Grajewski, Kraków 2006, Warszawa 2010; red. L.K. Paprzycki, Warszawa 2013

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Kodeks*, t. II J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. II, red. J. Grajewski, Kraków 2006, Warszawa 2010; red. L.K. Paprzycki, Warszawa 2013
- Grajewski, Paprzycki, Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art. 425–673* J. Grajewski, S. Steinborn, L.K. Paprzycki, *Komentarz aktualizowany do art. 425–673 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U.97.89.555)*, red. L.K. Paprzycki, LEX/el. 2014, 2015
- Grajewski, Skrętowicz, *Kodeks* J. Grajewski, E. Skrętowicz, *Kodeks postępowania karnego z komentarzem*, Gdańsk 1995, 1996
- Grzegorzcyk, *Kodeks* T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania karnego wraz z komentarzem do ustawy o świadku koronnym*, Kraków 2003, 2004, 2005, Warszawa 2008, 2010
- Grzeszczyk, *Kodeks* W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa, 2003, 2005, 2007, 2012, 2014
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. I P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. I, *Komentarz do artykułów 1–296*, red. P. Hofmański, Warszawa 1999, 2007, 2011
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. II P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. II, *Komentarz do artykułów 297–467*, red. P. Hofmański, Warszawa 1999, 2004, 2007, 2011
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. III P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. III, *Komentarz do artykułów 468–682*, red. P. Hofmański, Warszawa 2007, 2012
- Hofmański, Sadzik, Zgryzek, *Kodeks*, t. IV P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, t. IV, *Aktualizacje*, red. P. Hofmański, Warszawa 2008
- Kalinowski, Siewierski, *Kodeks* S. Kalinowski, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 1960, 1966
- Lipczyńska, Ponikowski, *Mały komentarz* M. Lipczyńska, R. Ponikowski, *Mały komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1986
- Mazur, *Kodeks* *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. M. Mazur, Warszawa 1971, 1976
- Partyk, *Czynności adwokackie* A. Partyk, T. Partyk, *Rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie. Komentarz*, LEX/el. 2016
- Partyk, *Czynności radców prawnych* A. Partyk, T. Partyk, *Rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Komentarz*, LEX/el. 2016
- Peiper, *Komentarz* L. Peiper, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego i przepisów wprowadzających tenże kodeks*, Kraków 1929, 1933

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Prusak, *Komentarz* F. Prusak, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, t. I, II, Warszawa 1999
- Sakowicz i inni, *Kodeks* K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, A. Górski, M. Królikowski, A. Sakowicz, M. Warchoł, A. Ważny, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2016
- Skorupka, *Kodeks* *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2015, 2016, 2017, 2018
- Świecki, *Kodeks* B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, II, red. D. Świecki, Warszawa 2013, 2014, 2015, 2017
- Świecki, *Komentarz do zmian 2016* K. Eichstaedt, B. Augustyniak, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2016*, Warszawa 2016
- Zabłocki, *Postępowanie* S. Zabłocki, *Postępowanie kasacyjne w nowym kodeksie postępowania karnego. Komentarz praktyczny*, Warszawa 1998

3. KOMENTARZE DO INNYCH USTAW

- Bojarski, Skrętowicz, *Nieletni* T. Bojarski, E. Skrętowicz, *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*
- Garlicki, *Konwencja*, t. I L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz*, t. I, *Komentarz do artykułów 1–18*, red. L. Garlicki, Warszawa 2010
- Garlicki, *Konwencja*, t. II L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, R. Degener, M. Krzyżanowska-Mierzewska, I. Kondak, K. Ryngielewicz, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz*, t. II, *Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych*, red. L. Garlicki, Warszawa 2011
- Grzegorzczak, *K.k.s.* T. Grzegorzczak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*
- Grzegorzczak, *K.p.w.* T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2002, 2008, 2012
- Kardas, Łabuda, Razowski, *K.k.s.* P. Kardas, G. Łabuda, T. Razowski, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, Warszawa 2012
- Prusak, *K.k.s.* F. Prusak, *Kodeks karny skarbowy. Komentarz*, t. I (art. 1–53), t. II (art. 54–191), Warszawa 2006
- Skowron, *K.p.w.* A. Skowron, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Warszawa 2010

4. MATERIAŁY POKONFERENCYJNE

- Bojarski, *Rozwój nauk* *Rozwój nauk penalnych w sześćdziesięciolecie Wydziału Prawa i Administracji UMCS. Materiały z konferencji naukowej zorganizowanej przez pracowników Katedry Prawa Karnego i Kryminologii UMCS w Lublinie w dn. 23–24 kwietnia 2009 r.*, red. T. Bojarski, Lublin 2009
- Bojarski, Skrętowicz, *Problemy* *Problemy reformy prawa karnego: materiały z sesji naukowej, Lublin–Kazimierz Dolny, 20–22 września 1993 r.*, red. T. Bojarski, E. Skrętowicz, Lublin 1993
- Ćwiąkalski, Artymiak, *Karnomaterialne* *Karnomaterialne i procesowe aspekty naprawienia szkody w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian*, red. Z. Ćwiąkalski, G. Artymiak, Warszawa 2010
- Ćwiąkalski, Artymiak, *Współzależność* *Współzależność prawa karnego materialnego i procesowego: w świetle kodyfikacji karnych z 1997 r. i propozycji ich zmian. Materiały z konferencji naukowej odbytej w dniach 11–13 października 2007 r. w Czarnej, poświęconej pamięci Profesora Zbigniewa Sobolewskiego*, red. Z. Ćwiąkalski, G. Artymiak, Warszawa 2009
- Dynia, Kłak, *Europejskie standardy* *Europejskie standardy ochrony praw człowieka a ustawodawstwo polskie*, red. E. Dynia, Cz.P. Kłak, Rzeszów 2005
- Hofmański, *Węzłowe problemy* *Węzłowe problemy procesu karnego*, red. P. Hofmański, Warszawa 2010
- Kasprzak, Młodziejowski, *Wybrane problemy* *Wybrane problemy procesu karnego i kryminalistyki*, red. J. Kasprzak, B. Młodziejowski, Olsztyn 2010
- Kruszyński, *Postępowanie karne w XXI wieku* *Postępowanie karne w XXI wieku: materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej, Popowo 26–28 października 2001 r.*, red. P. Kruszyński, Warszawa 2002
- Kulesza, *Ocena funkcjonowania* *Ocena funkcjonowania porozumień procesowych w praktyce wymiaru sprawiedliwości*, red. C. Kulesza, Warszawa 2009
- Kulesza, *System* *System wymiaru sprawiedliwości a media*, red. C. Kulesza, Białystok 2009
- Mozgawa, Dudka, *Kodeks: ocena i perspektywy zmian* *Kodeks karny i kodeks postępowania karnego po dziesięciu latach obowiązywania: ocena i perspektywy zmian*, red. M. Mozgawa, K. Dudka, Warszawa 2009
- Skorupka, *Jawność procesu* *Jawność procesu karnego*, red. J. Skorupka, Warszawa 2012
- Skorupka, Hayduk-Hawrylak, *Współczesne tendencje* *Współczesne tendencje w rozwoju procesu karnego z perspektywy dogmatyki oraz teorii i filozofii prawa*, red. J. Skorupka, I. Hayduk-Hawrylak, Warszawa 2011

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Skrętowicz, *Nowy kodeks* *Nowy kodeks postępowania karnego. Zagadnienia węzłowe. Materiały z konferencji naukowej „Kodeks postępowania karnego” zorganizowanej w dniach 8–10 września 1997 r.*, red. E. Skrętowicz, Kraków 1998
- Sobolewski, Artymiak, Kłak, *Problemy* *Problemy znowelizowanej procedury karnej. Materiały konferencji naukowej, Rzeszów–Czarna, 17–18 października 2003 r.*, red. Z. Sobolewski, G. Artymiak, Cz.P. Kłak, Kraków 2004
- Szwarc, *Porozumiewanie się* *Porozumiewanie się i uzgadnianie rozstrzygnięć przez uczestników postępowania karnego*, red. A. Szwarc, Warszawa–Poznań 1993
- Szwarc, *Przestępczość przygraniczna* *Przestępczość przygraniczna. Postępowanie karne przeciwko cudzoziemcom w Polsce. Konferencja międzynarodowa (niemiecko-polska), Poznań, 24–27 czerwca 1999 roku*, red. A. Szwarc, Poznań 2000

5. KSIĘGI JUBILEUSZOWE (PAMIĄTKOWE)

- Księga Bojarskiego* *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska-Flieger, Lublin 2011
- Księga Buchały* *Problemy odpowiedzialności karnej. Księga pamiątkowa ku czci Prof. Kazimierza Buchały*, red. Z. Cwiakalski, M. Szewczyk, S. Waltoś, A. Zoll, Kraków 1994
- Księga Bulsiewicza* *Współczesne problemy procesu karnego i jego efektywności. Księga pamiątkowa Profesora Andrzeja Bulsiewicza*, red. A. Marek, Toruń 2004
- Księga Cieślaka* *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, red. S. Waltoś, Kraków 1993
- Księga Daszkiewicza* *Nowe prawo karne procesowe. Zagadnienia wybrane. Księga ku czci Profesora Wiesława Daszkiewicza*, red. T. Nowak, Poznań 1999
- Księga Dody* *Środki zaskarżenia w procesie karnym. Księga pamiątkowa ku czci Prof. Zbigniewa Dody*, red. A. Gaberle, S. Waltoś, Kraków 2000
- Księga Filara* *Nauki penalne wobec szybkich przemian socjokulturowych. Księga jubileuszowa Profesora Mariana Filara*, red. A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Leciak, Toruń 2012

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Księga Gaberle* *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa 2007
- Księga Gostyńskiego* *Kompensacyjna funkcja prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Zbigniewa Gostyńskiego*, red. S. Waltoś, B. Nita, P. Trzaska, M. Żurek, CzPKiNP 2002, nr 2
- Księga Górniok* *Problemy nauk penalnych. Prace ofiarowane Profesor Oktawii Górniok*, red. L. Tyszkiewicz, Katowice 1996
- Księga Grajewskiego* *Aktualne problemy prawa i procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi Janowi Grajewskiemu*, red. M. Płachta, GSP 2003, nr 11
- Księga Hołdy* *Problemy penologii i praw człowieka na początku XXI stulecia. Księga poświęcona pamięci Profesora Zbigniewa Hołdy*, red. B. Stańdo-Kawecka, K. Krajewski, Warszawa 2011
- Księga Kaftala* *Problemy prawa i procesu karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Alfreda Kaftala*, red. G. Rejman, B.T. Bieńkowska, Z. Jędrzejowski, P. Mierzejewski, Warszawa 2008
- Księga Kalinowskiego* *Rozprawa główna. Problemy podstawowe. Praca zbiorowa ku czci Profesora Stanisława Kalinowskiego*, red. A. Murzynowski, „Studia Iuridica” 1985, t. XIII
- Księga Kmieciaka* *Iudicium et Scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmieciaka*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011
- Księga Korcyl-Wolskiej* *W kręgu prawa nieletnich. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Marianny Korcyl-Wolskiej*, red. P. Hofmański, S. Waltoś, Warszawa 2009
- Księga Kulickiego* *Doctrina multiplex veritas una. Księga jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Mariuszowi Kulickiemu twórcy Katedry Kryminalistyki z okazji 35-lecia powołania Katedry na Wydziale Prawa i Administracji UMK*, red. A. Bulsiewicz, A. Marek, V. Kwiatkowska-Darul, Toruń 2004
- Księga Kunickiej-Michalskiej* *Reforma prawa karnego. Propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Profesor Barbary Kunickiej-Michalskiej*, red. J. Jakubowska-Hara, C. Nowak, J. Skupiński, Warszawa 2008
- Księga Lelentala* *Aktualne problemy prawa karnego, kryminologii i penitencjarystyki. Księga ofiarowana Profesorowi Stefanowi Lelentalowi w 45 roku pracy naukowej i dydaktycznej*, red. K. Indeck, Łódź 2004

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Księga Marka* Węzłowe problemy prawa karnego, kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Andrzejowi Markowi, red. V. Konarska-Wrzosek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010
- Księga Marszała* Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszała, red. P. Hofmański, K. Zgryzek, Katowice 2003
- Księga Murzynowskiego* Węzłowe zagadnienia procedury karnej. Księga ku czci Profesora Andrzeja Murzynowskiego, red. P. Kruszyński, „Studia Iuridica” 1997, t. XXXIII
- Księga Nowaka* Współczesny polski proces karny. Księga ofiarowana Profesorowi Tadeuszowi Nowakowi, red. S. Stachowiak, Poznań 2002
- Księga Rejman* Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin, red. L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska, Warszawa 2005
- Księga Skrętowicza* Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi, red. I. Nowikowski, Lublin 2007
- Księga Skupińskiego* Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga jubileuszowa Profesora Jana Skupińskiego, red. A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, Warszawa 2013
- Księga Stachowiaka* Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi Stanisławowi Stachowiakowi, red. A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiewicz, P. Wiliński, Warszawa 2008
- Księga Szwarca* Aktualne problemy prawa karnego. Księga pamiątkowa z okazji Jubileuszu 70. urodzin Profesora Andrzeja J. Szwarca, red. Ł. Pohl, Poznań 2009
- Księga Świdy* Rzetelny proces karny. Księga jubileuszowa Profesor Zofii Świdy, red. J. Skorupka, Warszawa 2009
- Księga Tylmana, 2011* Funkcje procesu karnego. Księga jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011
- Księga Tylmana, 2014* Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 roku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin, red. T. Grzegorzczak, J. Izydorczyk, R. Olszewski, D. Świecki, M. Zbrojewska, Warszawa 2014

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- Księga Tyszkiewiczza* *U progu nowych kodyfikacji karnych. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Leonowi Tyszkiewiczowi*, red. O. Górniok, Katowice 1999
- Księga Waltosia* *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia*, red. J. Czapska, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll, Warszawa 2000
- Księga Wąska* *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrzętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005
- Księga Weigend* *Księga dedykowana dr Ewie Weigend*, red. S. Waltoś, CzPKiNP 2011, t. XV
- Księga Zabłockiego* *Fiat iustitia pereat mundus. Księga jubileuszowa poświęcona Sędziemu Sądu Najwyższego Stanisławowi Zabłockiemu z okazji 40-lecia pracy zawodowej*, red. P. Hofmański przy współpracy P. Kardasa i P. Wilińskiego, Warszawa 2014
- Księga Zolla* *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. I, II, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012

6. SYSTEMY PRAWA KARNEGO PROCESOWEGO

- System*, t. I, cz. 1 *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. I, *Zagadnienia ogólne*, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013
- System*, t. I, cz. 2 *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. I, *Zagadnienia ogólne*, cz. 2, red. P. Hofmański, Warszawa 2013
- System*, t. II *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. II, *Proces karny – rozwiązania modelowe w ujęciu prawnoporównawczym*, red. P. Kruszyński, Warszawa 2014
- System*, t. III, cz. 1 *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. III, *Zasady procesu karnego*, cz. 1, red. P. Wiliński, Warszawa 2014
- System*, t. III, cz. 2 *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. III, *Zasady procesu karnego*, cz. 2, red. P. Wiliński, Warszawa 2014
- System*, t. IV *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. IV, *Dopuszczalność procesu*, red. M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015

Wykaz podstawowej literatury podawanej wyłącznie w zapisie skróconym

- System, t. V* *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. V, *Sądy i inne organy postępowania karnego*, red. Z. Kwiatkowski, Warszawa 2015
- System, t. XIV* *System Prawa Karnego Procesowego*, red. naczelny P. Hofmański, t. XIV, *Tryby szczególne*, red. F. Prusak, Warszawa 2015

WPROWADZENIE

Tom XVIII *Systemu Prawa Karnego Procesowego* poświęcony jest kosztom procesu karnego. Jednakże już na początku trzeba zastrzec, chcąc pozostać w zgodzie z terminologią kodeksu postępowania karnego, że w niniejszym opracowaniu ukazano szeroką sferę kosztów związanych z samym postępowaniem karnym, nawiązano również do kosztów innych postępowań, tzw. represyjnych, w szczególności w kontekście unormowań karnoprosesowych, a wreszcie wyeksponowano zagadnienia prawnoporównawcze.

W doktrynie procesu karnego, jak przekonali się Autorzy niniejszego tomu, tematyka kosztów procesu nie była do tej pory często i obszernie opracowywana, chociaż z uznaniem należy odnieść się do dotychczasowych publikacji w tym zakresie, które zresztą stały się w poważnym stopniu punktem wyjścia czy nawet podstawą niniejszych rozważań. Z kolei orzecznictwo w dużej mierze, co zrozumiałe, koncentruje się na drobiazgowych bądź jednostkowych rozstrzygnięciach o kosztach na potrzeby konkretnych postępowań karnych.

Problematyka kosztów procesu wydaje się mieć małą rangę wobec innych niewątpliwie istotnych, zwłaszcza modelowych kwestii karnoprosesowych. Dodatkowo problematyka kosztów może sprawiać wrażenie mało wdzięcznej (a może nawet i nudnej) do naukowego systemowego opracowania jako zbyt praktyczna. Prace nad przygotowaniem niniejszego tomu bardzo szybko jednak zmusiły Autorów do zweryfikowania tych tez. Stopniowe wkraczanie w problematykę kosztów procesu w sprawach karnych skłaniało do poszerzenia zakresu badań oraz ułożenia właściwych relacji między zbudowanymi teoriami a rozwiązaniami praktycznymi. Zamierzeniem Autorów stało się ukazanie zagadnień dotyczących kosztów w takim dziele, jakim jest *System*, od strony teoretycznej, wskazanie ponadczasowych zasad oraz zaprezentowanie – zgodnie z charakterem *Systemu* – dorobku doktryny polskiego procesu karnego i orzecznictwa, z zaznaczeniem jednak kwestii praktycznych. Próbowano pogodzić w wywodach ujęcie kosztów z punktu widzenia dorobku doktryny z obszerną kazuistyką z praktyki orzeczniczej. Naturalnie należy od razu zastrzec, że niekiedy tematyka narzucała omówienie w du-

żym zakresie aspektów praktycznych, takich jak chociażby sposób obliczania danych kosztów.

Temat kosztów procesu w sprawach karnych wobec skomplikowanych niejednokrotnie przepisów, luk prawnych czy niektórych zagadnień fragmentarycznie omówionych w literaturze, przy wielu wątpliwościach praktyki i nieraz braku jednolitości orzecznictwa – okazał się zatem niemałym wyzwaniem naukowym i ciekawym doświadczeniem badawczym ku uciesze Autorów niniejszego tomu.

Zaproszenie do opracowania niniejszego tomu zgodzili się przyjąć pracownicy naukowcy zajmujący się niejednokrotnie także praktyką prawniczą, w tym przedstawiciele najmłodszego pokolenia, z przejściem podchodzący do opracowania fragmentów tak poważnego dzieła. Pozwoliło to, poza prezentacją dotychczasowych poglądów doktryny i orzecznictwa, na różnorodne i oryginalne (bo uzupełnione nowymi tezami Autorów) spojrzenie na zagadnienie kosztów procesu, prowadzące do jak najobszerniejszego jego ujęcia i sprzyjające obiektywizmowi badań naukowych.

Warto dodać, że w ramach przygotowań tekstu niniejszego tomu jego redaktor naukowa brała udział w spotkaniach Rady Programowej *Systemu Prawa Karnego Procesowego*, a ponadto organizowała spotkania ze Współautorami publikacji w celu omówienia kwestii merytorycznych i formalnych. Należy też zaznaczyć, że wybrane zagadnienia związane z kosztami procesu były przedmiotem organizowanej w Rzeszowie 24 lutego 2015 r. przez redaktor tomu i Współpracowników z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego konferencji naukowej pt. „Prawo pokrzywdzonego przestępstwem do sądu – aspekty procesowo-finansowe”.

Systematyka zagadnień omówionych w niniejszym tomie została zeterminowana przez podział kosztów narzucony przez kodeks postępowania karnego, a zarazem dostosowana do struktury procesu karnego, z uwzględnieniem również struktury wspomnianego kodeksu. Jednocześnie pod względem formalnym wprowadzono – mając na względzie kwestie merytoryczne – podział rozdziałów głównych na mniejsze jednostki redakcyjne w celu ujednoczenia struktury niniejszego tomu. Takie rozwiązanie przyjęto po wspólnym uzgodnieniu przez Autorów w porozumieniu z Redaktorem Naczelnym *Systemu* konstrukcji spisu treści, który jednak do końca prac nad tomem ulegał większym bądź mniejszym modyfikacjom, w trosce o poprawność merytoryczną oraz formalną.

Patrząc na treść poszczególnych jednostek redakcyjnych zawartych w spisie treści niniejszego tomu, można dostrzec, że zamysłem Autorów stało się ukazanie najpierw zagadnień o charakterze niejako ogólnym, statycznym

czy też kwestii wspólnych dla rozstrzygnięcia o kosztach procesu, a następnie skoncentrowanie się już na opisanu kosztów w dynamice procesowej, czyli opisanie trybu rozstrzygnięcia o nich oraz reguł ich rozdziału w postępowaniu karnym, a także – mówiąc w skrócie – wskazanie kwestii związanych z problematyką kosztów w kontekście procesu karnego. Według tej koncepcji kwestie ogólne i wspólne ujęto w rozdziałach od 1 do 6. Natomiast od rozdziału 7 począwszy prezentowane jest dynamiczne ujęcie kosztów.

W rozdziale 1 zebrano kwestie wstępne, modelowe, o charakterze ogólnym wobec dalszych wywodów. Przede wszystkim należy tu wyjaśnić, że może nazbyt cywilistycznie brzmiące w tytule tego rozdziału słowo „odpłatność” starano się jednak – dzięki wskazanemu w treści rozdziału znaczeniu językowemu tego słowa – dopasować do kosztowych kwestii procesu karnego. Posłużono się tym słowem nie tylko po to, aby nie dublować narzucającego się ze względów merytorycznych w dalszej strukturze publikacji sformułowania „koszty” czy „koszty procesu”, ale też z uwagi na zaznaczenie w tomie potrzeby szerokiego ujęcia kosztów w postępowaniu karnym. W rozdziale 1 ukazano między innymi cele i funkcje kosztów procesu, aspekty międzynarodowe i konstytucyjne kosztów, a także zestawiono kwestie kosztowe z zasadami procesu. Udało się też zebrać, z niemałym trudem, bardzo fragmentarycznie opracowane do tej pory w literaturze zagadnienia dotyczące historii kosztów, począwszy od starożytności. W ramach podrozdziału o podmiotowych i przedmiotowych aspektach zakresu odpłatności w sprawach karnych okazało się nieodzowne wskazanie i uporządkowanie (nazbyt dowolnie nieraz używanej w doktrynie i praktyce) terminologii, którą posłużono się w dalszej treści tomu, dotyczącej ponoszenia kosztów i obciążania kosztami. Wreszcie ukazano nowe tendencje rozwojowe, a nawet zjawiska patologiczne (nie tylko kryminalne) związane z kosztami procesu.

W rozdziale 2 zdecydowano się na ukazanie zróżnicowanego ujęcia kosztów w postępowaniu karnym. Co istotne, użyto tu sformułowania „koszty związane z postępowaniem karnym”, aby nie popełnić błędu merytorycznego w związku z pojawiającym się w kodeksie postępowania karnego sformułowaniem „koszty procesu”, które ma w ustawie karnoprocessowej swoje, ściśle legalne znaczenie. Szerokie ujęcie kosztów związanych z postępowaniem karnym pozwala na przedstawienie nie tylko finansowych, ale też niefinansowych, niepieniężnych aspektów. Szczególnie należało wyeksponować również tzw. koszty ogólne związane z utrzymaniem wymiaru sprawiedliwości, aby podkreślić, ile naprawdę proces kosztuje i że w grę wchodzi nie tylko koszty procesu w rozumieniu kodeksu postępowania karnego, o których rozstrzygnięto w orzeczeniu kończącym postępowanie karne. Nieodzowne było osta-

tecznie wskazanie na definicję zwrotu „koszty procesu” w ścisłym znaczeniu. Natomiast normatywny podział kosztów w tym rozdziale stanowi jedynie wstęp do szczegółowej już ich klasyfikacji przedstawionej w rozdziałach 3 i 4. W rozdziale 2 skupiono się zasadniczo na podziale kosztów procesu narzuconym przez art. 616 k.p.k., a to w szczególności wobec niezwykle skomplikowanej kwestii związanej z klasyfikacją opłat, wymagającej wnikliwej prezentacji w odrębnym rozdziale.

W rozdziale 3 omówiono pierwszy ze wskazanych w art. 616 § 1 pkt 1 k.p.k. element kosztów procesu, jakim są koszty sądowe, czyli opłaty oraz wydatki Skarbu Państwa (art. 616 § 2 k.p.k.).

Kłopotliwa okazała się zwłaszcza ta pierwsza kwestia, niepoddająca się jednolitej klasyfikacji normatywnej ani doktrynalnej. Dostrzega się tu „poszatkową” regulację prawną. Przede wszystkim art. 617 k.p.k., wskazujący na rodzaje i wysokość opłat, odwołuje się jedynie do ustawy jako regulacji szczególnej dotyczącej opłat, ale jednocześnie w systemie prawnym znajdujemy opłaty w sprawach karnych, które uregulowano nie w ustawie, lecz w rozporządzeniach. Dodatkowo we wspomnianej ustawie o opłatach w sprawach karnych unormowano też opłaty uiszczane nie w sprawach karnych w ścisłym rozumieniu, czyli nie w procesie karnym, lecz np. w postępowaniu karnym wykonawczym. Przy klasyfikacji opłat jako składnika kosztów procesu przyjęto szeroką koncepcję, choć z wyraźnym zastrzeżeniem, że co do niektórych z ujętych w tej klasyfikacji opłat można mieć wątpliwości, czy stanowią koszty sądowe, czy jednak wydatki stron, co starano się zaznaczać przy każdej okazji, gdy były omawiane w niniejszym tomie. Poza tym termin „opłaty” używany jest w naszym systemie prawnym również w odniesieniu do wynagrodzenia za czynności adwokackie lub radców prawnych, podjęte w procesie karnym w ramach reprezentacji występujących tu podmiotów.

Z kolei wydatki Skarbu Państwa jako drugi rodzaj kosztów sądowych wobec klasyfikacji już wyraźnie narzuconej przez art. 618 k.p.k. zaprezentowano zgodnie z treścią tego przepisu. Katalog tych wydatków, wymieniony w ustawie karnoprocesowej, nie jest jednak zamknięty i z tego względu na końcu rozdziału wskazano ogólnie na inne nieunormowane wprost wydatki Skarbu Państwa pojawiające się w procesie karnym.

W rozdziale 4 zaprezentowano drugi ze wskazanych w art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. rodzaj kosztów procesu, jakim są uzasadnione wydatki stron. Poza aspektami historycznymi kształtowania się regulacji dotyczącej tych wydatków w polskim procesie karnym oraz zdefiniowaniem tego sformułowania ukazano wydatki stron związane z przebiegiem procesu karnego oraz

– co narzuca wspomniany przepis – wydatki stron z tytułu pomocy prawnej w sprawach karnych.

Kolejno w rozdziale 5 wskazano na istotną i ważną, jeszcze w ramach kwestii ogólnych, problematykę zwolnienia od kosztów. Przy czym zdecydowano się ująć ją w tym miejscu kompleksowo, czyli ukazać zarówno zwolnienie od wyłożenia kosztów, jak i zwolnienie w finalnym etapie procesu, czyli od zapłaty kosztów, o którym decyduje się w końcowym rozstrzygnięciu wydawanym w procesie karnym.

Rozważania o charakterze ogólnym kończy rozdział 6 dotyczący odpłatności z tytułu pomocy prawnej w procesie karnym, którą ukazano tu kompleksowo, a nie tylko fragmentarycznie – jak miało to miejsce w rozdziale 4, gdzie ograniczono się do uzasadnionych wydatków na pomoc prawną z tytułu ustanowienia w sprawie jednego obrońcy lub pełnomocnika, wskazanych w art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. Rozważania podjęte w rozdziale 6 objęły zatem wydatki ponoszone przez strony z tytułu ustanowienia pełnomocnika lub obrońcy w procesie karnym z zaznaczeniem zróżnicowania kosztów pełnomocnika i obrońcy z urzędu oraz z wyboru. Ukazano tu też praktyczne i niejednokrotnie pragmatyczne kwestie związane z obliczaniem należnego wynagrodzenia adwokata i radcy prawnego w sprawach karnych. W związku z nowelizacjami rozporządzeń dotyczących opłat za wykonywanie w procesie karnym czynności adwokackich i radcowskich zarówno z wyboru, jak i z urzędu, konieczne było również wskazanie na zasady obliczania wynagrodzenia należnego adwokatowi i radcy prawnemu w sprawach karnych w świetle przepisów przejściowych.

Rozdział 7 rozpoczyna prowadzone w niniejszym tomie wywody dotyczące ukazania kosztów w dynamice procesowej. Omawia on kwestie ponoszenia kosztów procesu karnego w poszczególnych stadiach i etapach procesu, a także w zależności od wyniku procesu ukazuje, jaki podmiot ponosi koszty (jest nimi obciążany) na rzecz innego podmiotu. Na początku tego rozdziału omówiono jednak samą decyzję w przedmiocie ponoszenia kosztów procesu karnego, jej aspekty podmiotowe i przedmiotowe, rodzaje rozstrzygnięć o poszczególnych rodzajach kosztów procesu karnego, a także orzeczenie uzupełniające w przedmiocie kosztów procesu karnego. Następnie treść rozdziału 7 podzielono na dwie zasadnicze części dotyczące ponoszenia kosztów procesu karnego. Po pierwsze, wyróżniono część dotyczącą spraw publicznoskargowych – obejmującą koszty za postępowanie przygotowawcze oraz sądowe, a po drugie, wyróżniono część dotyczącą spraw prywatnoskargowych (w stadium jurysdykcyjnym). Omówienie podziału kosztów między podmioty zostało zdezeterminowane naturalnie przez narzucony ustawą karnoprosesowa sposób

rozstrzygnięcia sprawy karnej w sprawach zarówno publicznoskargowych, jak i prywatnoskargowych. Trzeba jednak zaznaczyć, że w niniejszym tomie w sprawach publicznoskargowych rozkład kosztów w procesie karnym ujęto z punktu widzenia podmiotów, a w prywatnoskargowym – od strony treści rozstrzygnięcia sprawy karnej. Następnie w rozdziale 7 skoncentrowano się na kosztach kontroli procesowej w sprawach karnych – na kosztach procesu za postępowanie tak odwoławcze, jak i nadzwyczajnoskargowe – kasacyjne, w sprawie skargi na uchylenie wyroku, wznowieniowe, w sprawie nieważności orzeczenia na podstawie ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego¹, a ponadto z tytułu skargi nadzwyczajnej unormowanej w ustawie o SN oraz w kwestii nieważności orzeczeń również unormowanej w ustawie o SN.

Odrębnie zdecydowano się w rozdziale 7 omówić zasady słuszności przy obciążaniu kosztami procesu karnego, mające zastosowanie we wszystkich trybach ścigania. Wreszcie na końcu tego rozdziału zasygnalizowano zabezpieczenie uiszczenia kosztów sądowych.

Kolejno – z uwagi na strukturę procesu karnego – rozdział 8 poświęcono zaskarżalności rozstrzygnięć w przedmiocie kosztów procesu karnego. Ukazano tutaj: formę rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego, podlegającą kontroli procesowej, podstawy kwestionowania oraz tryby zwyczajnej kontroli rozstrzygnięć o kosztach procesu karnego, zagadnienie prawne do Sądu Najwyższego kierowane na tle kosztów procesu karnego, kwestię prawomocności rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego oraz problem dopuszczalności zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego w trybie nadzwyczajnoskargowym. dopełnieniem tych rozważań jest przedstawienie kontroli konstytucyjnej oraz kontroli sprawowanej przez organy międzynarodowe i organy Unii Europejskiej w zakresie rozstrzygnięć o kosztach procesu karnego. Osobno ukazano wreszcie ważną, ale i kontrowersyjną kwestię obowiązywania zakazu *reformationis in peius* w postępowaniu odwoławczym podczas kontrolowania rozstrzygnięcia o kosztach procesu karnego.

Zgodnie z chronologią kodeksu postępowania karnego, a także z uwagi na specyfikę rozstrzygnięć niemieszczących się kompleksowo w rozważaniach zawartych w dwóch ostatnio omawianych rozdziałach tomu, następny rozdział 9 dotyczy kosztów postępowań następczych po uprawomocnieniu się orzeczenia z działu XII k.p.k., czyli podjęcia postępowania warunkowo umorzonego, postępowania o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe

---

¹ Tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 1987 ze zm.

aresztowanie lub zatrzymanie, postępowania ułaskawieniowego oraz postępowania, w którym orzeka się karę łączną. Zawarto tu uwagi uzupełniające i wskazujące na specyfikę w zakresie ponoszenia kosztów w zestawieniu z treścią poprzednich rozdziałów niniejszego tomu.

Rozdział 10 poświęcono dodatkowym kosztom postępowania jako karze porządkowej z art. 289 k.p.k. w procesie karnym. Celowe wydawało się wyodrębnić tę kwestię, gdyż takimi dodatkowymi kosztami można obciążyć zobowiązany podmiot jeszcze w trakcie trwania postępowania karnego, bez czekania na końcowe rozstrzygnięcie w sprawie. W rozdziale 10 zwrócono uwagę na charakter prawny dodatkowych kosztów postępowania z art. 289 k.p.k., zakres podmiotowy i przedmiotowy art. 289 k.p.k., a także na przesłankę i tryb obciążenia dodatkowymi kosztami postępowania karnego.

Chronologia kodeksu postępowania karnego zdeterminowała dwa następne rozdziały pod względem kolejności poruszanych zagadnień.

Rozdział 11 ukazuje problematykę kosztów postępowań w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych, którą podzielono na dwie zasadnicze części: pierwsza dotyczy kosztów współpracy z państwami, a druga – kosztów współpracy z trybunałami karnymi.

Przy czym omawiając koszty współpracy między państwami, wyodrębniono obszar międzynarodowy oraz obszar Unii Europejskiej. Jednocześnie należało tu wskazać na kolejność stosowania przepisów dotyczących kosztów takiej współpracy zawartych w kodeksie postępowania karnego oraz objętych porządkiem umownym (konwencyjnym).

W obszarze współpracy unijnej ukazano specyfikę ponoszenia kosztów współpracy karnej w ramach Unii Europejskiej, wynikającą z regulacji prawnych zawartych w kodeksie postępowania karnego.

Następnie w rozdziale 11 zaprezentowano koszty w ramach współpracy z trybunałami karnymi – zarówno z Międzynarodowym Trybunałem Karnym, jak i tzw. trybunałami karnymi *ad hoc*.

Wreszcie, stosownie do unormowań znajdujących się w ostatnim XV dziale k.p.k., rozdział 12 poświęcono kosztom w postępowaniu karnym w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych. Wskazano tu na: zakres regulacji dotyczący kosztów w postępowaniu karnym w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, osobliwości dotyczące kosztów przed sądami wojskowymi, ustawowe przypadki niepobierania kosztów sądowych i ustawowe przypadki nieobciążania kosztami dodatkowymi, a także specyfikę kosztów adwokackich i radcowskich przed tymi sądami.

Dopełnieniem problematyki kosztów orzekanych w procesie karnym jest, po pierwsze, zawarta w rozdziale 13 kwestia przedawnienia prawa do ścig-

nięcia kosztów procesu karnego (charakter prawny przedawnienia kosztów, zakres przedawnienia prawa do ściągnięcia kosztów procesu karnego, rozpoczęcie i bieg terminu przedawnienia), a po drugie, omówiona w rozdziale 14 egzekucja kosztów procesu karnego (podstawy egzekucji kosztów procesu, a następnie egzekucja kosztów sądowych ze wskazaniem rodzajów kosztów podlegających egzekucji, trybu egzekucji, w tym wezwania do uiszczenia kosztów, rozłożenia kosztów na raty, umorzenie kosztów i wreszcie egzekucja komornicza kosztów sądowych oraz egzekucja wydatków stron ze wskazaniem na podstawy prawne oraz przebieg komorniczej egzekucji).

W kontekście procesu karnego, a zwłaszcza zasady rzetelnego procesu i zasady szybkości procesu, nie można było pominąć ujętej w rozdziale 15 kwestii kosztów w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania karnego. Przedstawiono tu: podstawę prawną kosztów w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania karnego, charakter prawny i wysokość oraz tryb uiszczenia opłaty od skargi (weryfikowanie uiszczenia opłaty jako wymogu formalnego skargi, możliwość zwolnienia od opłaty), uzależnienie zwrotu opłaty od rozstrzygnięcia w przedmiocie skargi, a także inne koszty pojawiające się w postępowaniu w przedmiocie skargi na przewlekłość postępowania karnego.

Godna uwagi wydała się również kwestia kosztów wykonania orzeczenia wydanego w procesie karnym. Rozdział 16 ujmuje zatem problematykę kosztów postępowania karnego wykonawczego. Najpierw zaprezentowano podstawy prawne kosztów postępowania karnego wykonawczego, a także zwrócono uwagę na rozróżnienie kosztów postępowania karnego wykonawczego oraz kosztów procesu karnego. Kolejno omówiono rodzaje kosztów w postępowaniu karnym wykonawczym, przedstawiono ich klasyfikację oraz dokonano ich charakterystyki. Przedmiotem rozważań uczyniono kolejno: opłaty od wniosków o wszczynanie postępowań incydentalnych, wydatki związane z postępowaniami incydentalnymi toczącymi się w postępowaniu wykonawczym (dokonano charakterystyki wydatków postępowań incydentalnych w postępowaniu karnym wykonawczym, wskazano następnie na koszty reprezentacji przez adwokata lub radcę prawnego w postępowaniu karnym wykonawczym, a ponadto na zasady rozstrzygnięcia o kosztach postępowania karnego wykonawczego i tryb zaskarżania takiego rozstrzygnięcia), a na koniec wskazano na inne jeszcze wydatki związane z wykonywaniem orzeczeń, takie jak: koszty utrzymania skazanego w zakładzie karnym; koszty opieki medycznej skazanego; koszty wyrządzenia przez skazanego z jego winy szkody w mieniu zakładu karnego; koszty doprowadzenia skazanego na karę pozbawienia wolności w przypadku niestawienia się do jej odbycia; ryczałt

należy kuratorowi społecznemu lub stowarzyszeniu, organizacji lub instytucji, której powierzono sprawowanie dozoru – art. 175a k.k.w.; wydatki związane z orzeczonym przypadkiem przedmiotów; wydatki z tytułu ogłoszeń w prasie, radiu i telewizji czy wydatki związane z ubezpieczeniem skazanych. Wreszcie zestawiono kwestię kosztów postępowania karnego wykonawczego z resocjalizacją.

W kontekście procesu karnego pojawia się również zagadnienie kwestionowania zapadłego tam rozstrzygnięcia poza karnoprosesowym systemem środków zaskarżenia i związane z tym koszty. Tę problematykę porusza rozdział 17 poświęcony kosztom w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz przed organami międzynarodowymi, takimi jak Europejski Trybunał Praw Człowieka, Komitet Praw Człowieka oraz Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, rozpoznającymi skargi w związku z rozstrzygnięciem w polskim procesie karnym.

W celu zachowania spójności rozważań w *Systemie Prawa Karnego Procesowego*, a w szczególności dywagacji zawartych w tomie XVIII i tomie I pt. „Zagadnienia ogólne” części 2, rozdział 18 tomu XVIII poświęcono kosztom innych niż karne wybranych postępowań represyjnych, do których odwołano się w tomie I *Systemu* w rozdziale 21. Nieodzowne stało się zatem nawiązanie do kosztów: postępowania karnego skarbowego, postępowania w sprawach o wykroczenia, postępowania w przedmiocie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych, postępowania przed Komisją Odpowiedzialności Konstytucyjnej i Trybunałem Stanu, postępowania w sprawach nieletnich czy postępowania lustracyjnego. Szczególną uwagę zwraca szerokie i nowatorskie, bo niezbyt wyraźnie eksponowane dotychczas w piśmiennictwie, odniesienie się do kosztów postępowań dyscyplinarnych. Wskazano tu na normatywne ujęcie kosztów postępowań dyscyplinarnych, dokonując podziału na postępowania dyscyplinarne bez unormowań prawnych w zakresie kosztów, postępowania dyscyplinarne z regulacjami prawnymi odsyłającymi do innych aktów normatywnych w zakresie kosztów oraz postępowania dyscyplinarne z autonomicznymi regulacjami prawnymi oraz odsyłającymi do odpowiedniego stosowania kodeksu postępowania karnego. Dalej zaprezentowano rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniach dyscyplinarnych, sposoby określenia wysokości kosztów w postępowaniach dyscyplinarnych, rodzaje kosztów w sprawach dyscyplinarnych, zwolnienie od uiszczenia kosztów dyscyplinarnych, zaskarżalność orzeczeń w przedmiocie kosztów postępowań dyscyplinarnych, a wreszcie egzekucję i przedawnienie kosztów dyscyplinarnych. Zdecydowano się też, podsumowując te wywody, na ukazanie modelu kosztów dyscyplinarnych *de lege lata* i *de lege ferenda*.

Interesujące i pionierskie są rozważania zawarte w ostatnim rozdziale 19 niniejszego tomu, dotyczące kosztów procesu karnego w wybranych obcych systemach prawnych. Zaprezentowano tu: europejskie standardy dotyczące kosztów procesu w obszarze Unii Europejskiej oraz na gruncie konwencji międzynarodowych, następnie koszty postępowania w niemieckim, francuskim i włoskim procesie karnym, a także koszty postępowania w państwach systemu *common law* – w Anglii i Walii oraz w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Ukazano tu systemowe modelowe rozwiązania w zakresie kosztów, w szczególności koncentrując się na omówieniu rodzajów kosztów, ze szczególnym uwzględnieniem kosztów pomocy prawnej, oraz sposobów rozstrzygnięcia, na koniec opatrując rozważania poświęcone poszczególnym obcym postępowaniom karnym interesującymi i rzeczowymi wnioskami.

Na tle rozważań zawartych w niniejszym tomie godne zaznaczenia wydają się jeszcze trzy specyficzne i istotne kwestie.

Po pierwsze, należy zauważyć, że nowelizacje kodeksu postępowania karnego z lat 2013–2017, tak mocno wpływające na model procesu, nie przebudowały kompleksowo zasad ponoszenia kosztów procesu karnego. Jednak wśród przepisów modyfikujących uregulowania o kosztach mocno zaznaczył się konsensualizm, sprowadzający się do dopuszczalności porozumiewania się co do ponoszenia kosztów w ramach skazania bez rozprawy i dobrowolnego poddania się karze bez bliższego jednak prawnego doprecyzowania, w jakim zakresie. W związku z usunięciem z kodeksu postępowania karnego unormowań dotyczących procesu adhezyjnego zdezaktualizowały się przepisy, a także dorobek doktryny i orzecznictwa co do kosztów tego powództwa cywilnego w procesie karnym. Celowe było jednak ich szersze zaprezentowanie w niniejszym tomie już w ujęciu historycznym. Natomiast w odniesieniu do wprowadzonych (w zamian za rezygnację z powództwa cywilnego) do kodeksu karnego środków kompensacyjnych, kwestia kosztów związanych z ich orzekaniem nie została przez ustawodawcę wyraźnie uregulowana, co rodzi spore wątpliwości, tym bardziej że do orzekania o obowiązku naprawienia szkody oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę stosuje się przepisy prawa cywilnego.

Druga osobliwa kwestia, na którą warto zwrócić uwagę na tle rozważań o kosztach procesu, to podmiot szczególny – ponoszący koszty lub uzyskujący ich zwrot – jakim jest Skarb Państwa, niepojawiający się przecież przy rozstrzygnięciu o *meritum* sprawy karnej.

Trzecia kwestia dużej rangi, jaka wyłania się przy omawianiu zagadnień związanych z kosztami, to sposób ich rozdziału – reguły i wyjątki związane

z obciążaniem kosztami. W szczególności zaś zagadnienia, takie jak to, na czym rzecz są uiszczane, nieraz tylko częściowo; zwrot kosztów uprzednio wyłożonych, w tym wynagrodzenie fachowych reprezentantów (adwokatów i radców prawnych) niejednokrotnie kredytujących podejmowane przez nich czynności (związane z reprezentacją w procesie karnym), a dopiero potem starających się o zwrot kosztów.

Należy też podkreślić spore rozdrobnienie i rozproszenie prawnych karnoprocesowych regulacji kosztowych. Naturalnie ich trzon jest zebrany w dziale XIV k.p.k. Jednakże niedosyt pozostawia brak kompleksowego uregulowania kosztów w kodeksie postępowania karnego, w tym choćby przez wyraźne odesłania do innych aktów prawnych, normujących dane kwestie kosztowe, co wpłynęłoby na uporządkowanie unormowań dotyczących ponoszenia kosztów. Można byłoby zatem zastanowić się nad ujęciem kompleksowo w dziale XIV k.p.k. regulacji prawnych dotyczących kosztów procesu karnego w poszczególnych trybach (przy wyszczególnieniu stadium postępowania przygotowawczego oraz postępowania przed sądem pierwszej instancji, a także postępowania odwoławczego – zwyczajnego i nadzwyczajnoskargowego, z uwzględnieniem ewentualnie postępowań następczych po uprawomocnieniu się orzeczenia) – publicznoskargowym w postępowaniu zwyczajnych oraz w postępowaniach szczególnych, w odróżnieniu od kosztów postępowania szczególnego prywatnoskargowego. Pojawia się na tym tle oczywiście pytanie o potrzebę uściślenia regulacji co do kosztów postępowania odwoławczego z podziałem na postępowanie apelacyjne i zażaleniowe, bo obecne regulacje zdeterminowane są (mimo użycia ogólnego terminu „postępowanie odwoławcze”) – przez niejednokrotne nawiązanie do wyroków i zawartych tam rozstrzygnięć co do meritum sprawy karnej – kosztami postępowania apelacyjnego. Natomiast w przypadku takiego środka zaskarżenia jak sprzeciw rozstrzyganie o kosztach traci na znaczeniu wobec jego kasatoryjnego charakteru. W wyniku nowelizacji z 27 września 2013 r. doprecyzowano natomiast w dziale XIV k.p.k. regulację dotyczącą kosztów postępowania kasacyjnego, ale i w tym zakresie w dalszym ciągu regulacje dotyczące opłaty kasacyjnej znajdują się wprawdzie w kodeksie postępowania karnego, ale poza działem XIV. Poza kodeksem postępowania karnego unormowano też opłatę od wniosku o wznowienie postępowania sądowego. Ustawodawca również w ogóle nie odniósł się w dziale XIV k.p.k. do kosztów postępowania w przedmiocie skargi na uchylenie wyroku z rozdziału 55a k.p.k. (jedynie w tym rozdziale odsyła do odpowiedniego stosowania art. 527 i 528 k.p.k. dotyczących opłaty od skargi). Naturalnie tu także orzekanie o kosztach może stracić na znaczeniu zarówno w przypadku kasatoryjnego wyroku Sądu Najwyższego,

bo nie ma wymogu rozstrzygnięcia o kosztach w orzeczeniu niekończącym postępowania, jak i w przypadku oddalenia skargi na mocy art. 539e § 2 k.p.k., ponieważ aktualny jest wówczas wyrok kasacyjny sądu odwoławczego, a jeżeli nie kończy on postępowania, to znowu nie ma wymogu rozstrzygnięcia o kosztach (art. 626 § 2 k.p.k.), który to obowiązek zostanie zrealizowany po zakończeniu prowadzonego dalej postępowania karnego.

Zgodnie z charakterem *Systemu* tom XVIII przygotowywany był dla teoretyków i praktyków prawa. Starano się jednak unikać zbytej kazuistyki, a ewentualne przykłady z praktyki orzeczniczej – tam gdzie było to możliwe i uzasadnione – posłużyły do zbudowania modelu teoretycznego. Zrezygnowano również z prezentowania tabel i taryf kosztowych, choć uwzględniono naturalnie odesłanie do aktów prawnych je zawierających. Natomiast niezależnie od rozdziału 19 udało się poruszyć w wywodach wątki prawno-porównawcze, głównie bazując na praktyce orzeczniczej w sprawach karnych wybranych obcych sądów i trybunałów.

Dążenie do kompleksowego ujęcia problematyki kosztów dotyczących postępowania karnego pozwoliło objąć rozważaniami – poza podstawowym procesem i postępowaniami szczególnymi – również wiele ubocznych kwestii kosztowych, ale nawiązujących do samego procesu karnego. Badając prawne regulacje dotyczące kosztów w sprawach karnych, dostrzeżono niedoregulacje, nadregulacje czy luki prawne. Spowodowało to, że niejednokrotnie konieczne było właściwe wyeksponowanie danych zasad dotyczących kosztów, uporządkowanie terminologii oraz klasyfikacji odnoszącej się do kosztów związanych z postępowaniem karnym.

Wobec złożoności problematyki i zróżnicowanych poglądów dotyczących kwestii kosztowych istotne było często odesłanie w ramach tomu do powiązanych ze sobą zagadnień czy też odniesienie do innych tomów *Systemu* – bądź w celu uniknięcia dublowania rozważań, bądź po to, aby uniknąć sprzeczności. Należy też mieć na względzie, że niektóre kwestie związane z kosztami będą jeszcze omawiane w innych tomach *Systemu* jako ściśle powiązane z daną instytucją karnoprosesową – i z tego powodu należy przyjąć, iż rozważania kosztowe zostaną jeszcze dopełnione w *Systemie* jako całości prezentującej proces karny. Chodzi tu w szczególności o: dodatkowe koszty postępowania (art. 289 k.p.k.) oraz o zabezpieczenie wykonania orzeczenia o kosztach (art. 291 k.p.k.) – unormowane w dziale VI k.p.k., poświęconym środkom przymusu, do których nawiąże tom dotyczący środków przymusu; opłaty od nadzwyczajnych środków zaskarżenia (kasacji, skargi na uchylenie wyroku bądź wniosku o wznowienie postępowania), które zapewne będą eksponowane w tomie poświęconym środkom zaskarżenia w procesie karnym;

czy wreszcie koszty związane ze współpracą w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych – opisane w tomie przedstawiającym tę współpracę.

Do trudnej, jak się okazuje, problematyki kosztów w postępowaniu karnym należy podchodzić z pokorą. Mam świadomość, że rozważania zawarte w niniejszym tomie mogą stać się w odniesieniu do wielu kwestii dopiero początkiem większego zainteresowania, powodem do naukowego komentowania czy weryfikacji postawionych tez – tak jak zastępują na to zagadnienia kosztowe.

Pragnę wyrazić podziękowania Redaktorowi Naczelnemu *Systemu* – Panu prof. Piotrowi Hofmańskiemu – za powierzenie mi funkcji redaktora naukowego tomu XVIII oraz za wszelką pomoc merytoryczną, możliwość konsultacji przygotowywanych treści oraz wsparcie przy rozstrzygnięciu kwestii formalnych związanych z organizacją pracy nad publikacją.

Serdecznie dziękuję Współautorom tomu za przyjęcie zaproszenia do współpracy naukowej oraz za trud przygotowania i wytrwałość do końca prac. Szczególnie cenię sobie długie i nieraz żmudne dyskusje nad tezami opracowywanymi w publikacji, zawsze prowadzone jednak w sposób merytoryczny i kulturalny, jak przystało na elitarną pracę naukową. Dochodzenie po takich trudach do prawdziwej tezy naukowej ostatecznie daje przecież uczonemu najwięcej satysfakcji.

Dziękuję wreszcie wszystkim, którzy przez konsultacje, inspirację naukową, życzliwość bądź działania mobilizujące do jeszcze gorliwszej pracy przyczynili się do powstania niniejszego tomu.

Monika Klejnowska

ROZDZIAŁ 1

ODPŁATNOŚĆ W SPRAWACH KARNYCH – UWAGI WPROWADZAJĄCE

1.1. Odpłatność jako reguła w sprawach karnych	53
1.2. Cele i funkcje kosztów procesu	59
1.3. Historia i geneza kosztów procesu w sprawach karnych	62
1.4. Konstytucyjne i międzynarodowe aspekty kosztów procesu karnego	78
1.5. Koszty a zasady procesu karnego	87
1.6. Podmiotowe i przedmiotowe aspekty zakresu odpłatności w sprawach karnych	95
1.6.1. Reguły odpłatności	95
1.6.2. Podmiotowy zakres odpłatności	96
1.6.2.1. Podział kosztów procesu między uczestników procesu	96
1.6.2.2. Koszty procesu a Skarb Państwa i inne podmioty niebędące stronami procesu	99
1.6.3. Przedmiotowy zakres odpłatności	102
1.7. Nowe tendencje rozwojowe dotyczące kosztów procesu karnego	106
1.7.1. Dążenie do redukcji kosztów w procesie karnym	106
1.7.2. Planowanie kosztów w procesie karnym	108
1.7.3. Koszty procesu karnego a konsensualizm i kompensacja	108
1.7.4. Koszty procesu karnego a nowe technologie	133
1.8. Charakter regulacji prawnej dotyczącej kosztów procesu karnego	134
1.9. Patologiczne zjawiska związane z kosztami procesu karnego	135

Literatura: J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, *Historia państwa i prawa polskiego*, Warszawa 1976; W. Berutowicz, *Zasada dyspozycyjności w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1957; L. Błystak, A. Daczyński, D. Hryniewicz, L. Wojgienica, *Koszty postępowań sądowych. Komentarz*, Warszawa 2008; K. Buchała, A. Zoll, *Kodeks karny. Część ogólna*, t. I, *Komentarz do art. 1–116 Kodeksu karnego*, Kraków 1998; T. Bukowski, *Rozstrzygnięcie o kosztach procesu cywilnego*, Warszawa 1971; K. Dąbkiewicz, *Charakter prawny opłat w sprawach karnych*, PS 2011, nr 4; K. Dąbkiewicz, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015; M. Dębska, *Ustawa o opłatach w sprawach karnych. Komentarz*, LEX/el. 2013; J. Gawin, *Postępowanie mediacyjne*, w: *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, red. L. Bogunia, t. VIII, Wrocław 2001; A. Gerecka-Żołyńska, *Powództwo cywilne w procesie karnym a obowiązek naprawienia szkody. Uwagi na tle art. 62 k.p.k. oraz art. 46 § 1 k.k.*

w: *Księga Nowaka*; **Ł. Goździaszek**, *Udowodnienie uiszczenia za pośrednictwem Internetu opłaty sądowej od wniosku o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego*, „Glosa” 2008, nr 3; **P. Górecki, V. Konarska-Wrzosek**, *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2015; **J. Grajewski, L.K. Paprzycki, M. Płachta**, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2003; **J. Grajewski, S. Steinborn, L.K. Paprzycki**, *Kodeks postępowania karnego*, t. II, *Komentarz do art. 425–673*, red. L.K. Paprzycki, LEX/el. 2013; **T. Grzegorzczak**, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2003; **S. Kalinowski**, *Polski proces karny w zarysie*, Warszawa 1979; S. Kalinowski, *Przebieg procesu karnego*, Warszawa 1961; **J. Kaplińska**, *Zaspokojenie roszczenia powoda przez pozwanego w toku procesu cywilnego*, PS 2003, nr 7–8; **H. Kempisty**, *Koszty sądowe w sprawach karnych. Komentarz*, Warszawa 1977; **A. Kołodziejczyk**, *Umorzenie absorpcyjne postępowania a kompensacja szkód*, w: *Umorzenie absorpcyjne w polskim procesie karnym*, LEX/el. 2013; **R. Koper**, *Postępowanie mediacyjne a skazanie oskarżonego bez rozprawy*, Prok. i Pr. 1999, nr 11–12; **K. Koranyi**, *Powszechna historia państwa i prawa*, t. I, Warszawa 1965, t. II, Warszawa 1963, t. III, Warszawa 1966; K. Koranyi, *Powszechna historia prawa*, oprac. K. Sójka-Zielińska, Warszawa 1976; **A. Kornaś**, *Skorowidz przepisów prawnych 1918–1976*, Warszawa 1977; **A. Korobowicz, W. Witkowski**, *Historia ustroju i prawa polskiego (1772–1918)*, Warszawa 2009; **Koszty postępowań sądowych. Komentarz**, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2008; **J. Kot**, *Zwolnienie od kosztów sądowych w świetle doktryny i orzecznictwa Sądu Najwyższego*, Pal. 1982, nr 6–7; **M. Kowalska**, *Koszty procesu w postępowaniu cywilnym z udziałem prokuratora*, R.Pr. 1998, nr 1; **M. Kruk**, *Pierwsze doświadczenia z mediacją między poszkodowanym a młodocianym i dorosłym sprawcą przestępstwa*, Pal. 2000, nr 4; **M. Kuryłowicz**, *Prawa antyczne. Wykłady z historii najstarszych praw świata*, Lublin 2006; **W. Litewski**, *Podstawowe wartości prawa rzymskiego*, Kraków 2001; W. Litewski, *Rzymski proces karny*, Kraków 2003; **T. Maciejewski**, *Historia ustroju i prawa sądowego Polski*, Warszawa 2011; **Mały słownik języka polskiego**, red. E. Sobol, Warszawa 1993; **J. Michalski**, *Oblicza sprawności*, „Na Wokandzie” 2013, nr 2 (16); **J. Misztal-Konecka**, *Koszty procesu karnego związane z powództwem cywilnym*, PiP 2008, z. 4; **A. Muszyńska**, *Roszczenie o naprawienie szkody w trybie art. 46 k.k. a proces adhezyjny jako formy inicjatywy pokrzywdzonego w zakresie dochodzenia kompensacji na gruncie prawa karnego*, w: *Naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem*, Warszawa 2010; **A. Orfin**, *Projekt zmian kodeksu postępowania karnego a sprawność postępowania i jego koszty*, w: *Kontradukcyjność w polskim procesie karnym*, red. P. Wiliński, Warszawa 2013; **L. Peiper**, *Ustawy karno-procesowe*, t. II, Kraków 1930; **B. Petrozolin-Skowrońska** (red. naczej.), *Nowa encyklopedia powszechna PWN*, t. V, Warszawa 1997; **M. Piekarski**, *Glosa do uchwały SN z 30 października 1978 r.*, III CZP 72/78, NP 1980, nr 1; **D. Pożaroszczak**, *Ekonomizacja procedury karnej i jej wpływ na zasadę kontradukcyjności*, w: *Kontradukcyjność w polskim procesie karnym*, red. P. Wiliński, Warszawa 2013; **M. Prażmowska**, *Glosa do uchwały SN z 31 stycznia 1996 r.*, III CZP 1/96, OSP 1998, z. 4; **J. Rafacz**, *Dawny proces polski*, Warszawa 1925; **A. Rękas**, *Mediacja w polskim prawie*

karnym, Warszawa 2011; **A. Rypiński**, *Koszty w procesie karnym*, NP 1973, nr 5; **E. Samborski**, *Dochodzenie roszczeń cywilnych w procesie karnym*, Warszawa 2004; **E. Samborski, W. Kotowski**, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011; **J. Skórzewska, S. Zimoch**, *Oplaty w sprawach karnych*, NP 1973, nr 11; **W. Skrzydło**, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, LEX/el. 2013; **J. Stasiak**, *Zwolnienie od kosztów sądowych*, Warszawa 2010; **S. Steinborn**, *Porozumienia w polskim procesie karnym. Skazanie bez rozprawy i dobrowolne poddanie się odpowiedzialności karnej*, Kraków 2005; **E. Szalkowicz**, *Kodeks postępowania karnego. Podręcznik (w zarysie teoret.-praktycznym)*, Lwów 1931; **A. Trela, T. Safjański**, *Koszty postępowań przygotowawczych prowadzonych przez Policję – wybrane aspekty*, Prz. Polic. 2012, nr 3; **J. Turek**, *Adwokat z urzędu w postępowaniu cywilnym*, Pal. 2005, nr 3–4; **M. Waligórski**, *Proces cywilny. Funkcja i struktura*, Warszawa 1947; **J. Waluk**, *Kto i dlaczego wprowadza w Polsce mediację?*, w: *Mediacja. Nieletni przestępcy i ich ofiary*, red. B. Czarnecka-Działuk, D. Wójcik, Warszawa 1999; **E. Wengerek**, *Przegląd orzecznictwa SN w zakresie procesu cywilnego*, NP 1961, nr 3; **P. Wiliński**, *Zasada prawa do obrony w polskim procesie karnym*, Kraków 2006.

1.1. **ODPŁATNOŚĆ JAKO REGUŁA W SPRAWACH KARNYCH**

Polski system prawny jako zasadę przyjmuje odpłatność wymiaru sprawiedliwości, chociaż niekiedy w doktrynie koszty procesu wprost nazywa się złem koniecznym, dolegliwością czy majątkowym ciężarem procesowym¹. W zasadzie postępowania karnego nie da się przeprowadzić bez ponoszenia żadnych kosztów, które muszą być przez kogoś pokryte. W istocie każdy proces karny, jako dana działalność celowa, pochłania określony nakład wydatków. Koszty są zatem nieodłącznym atrybutem procesu karnego. Proces karny zawsze będzie wymagał określonych nakładów. Odrębną kwestią, którą sygnalizuje się m.in. w niemieckim orzecznictwie, jest to, czy zawsze da się określić wszelkie koszty, jakie zaistniały w związku z postępowaniem karnym rzeczywiście, i obciążyć nimi uczestników procesu, czy nie jest tak, że orzekanie o kosztach procesu obejmuje w istocie tylko ułamek faktycznych kosztów². Najogólniej mówiąc, koszty związane z tą działalnością są rozdzielane między strony procesu i Skarb Państwa. Z tego względu można

¹ E. Wengerek, *Przegląd orzecznictwa...*, s. 323; M. Waligórski, *Proces cywilny...*, s. 191; T. Bukowski, *Rozstrzygnięcie...*, s. 16–17.

² Zob. postanowienie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego RFN z 27 czerwca 2006 r., 2 BvR 1392/02; dane za stroną internetową: <http://www.bundesverfassungsgericht.de> (dostęp: 9 maja 2018 r.).

Wydawca: *Małgorzata Stańczak, Klaudia Szawłowska-Milczarek*

Redaktor prowadzący: *Joanna Ołówek*

Opracowanie redakcyjne: *JustLuk*

Projekt okładki i stron tytułowych: *Agnieszka Tchórznicka*

Łamanie: *JustLuk*

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-557-9 – tom XVIII – wersja drukowana

ISBN 978-83-278-0080-0 – tom I-III

ISBN 978-83-264-8814-6 – tom IV-XVIII

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

9788381245579 W01P01

Tom XVIII

ISBN 978-83-8124-557-9

9 788381 245579

Cena 359 zł (w tym 5% VAT)